JVSTIFICATIA

JANA WERDY PODKOMORZEGO POMORSKIEGO, Nowſkiego &c. Staroſty.

Dlaczego ſię od Confeſsyiey Auſzpurſkiey odłaczył.

ZA POZWOLENIEM STARSZYCH PODANA DO DRVKV XIII. Lipca, Roku Pańſkiego 1642.

A DRUKOWANA W THORUNIU 1645.

Wprzod ku chwale

TROIIEDYNEGO IEDNOWLADCEY

à potym

PRZENAJASNIEISZEMV Y NIEZWYCIEZONEMV

MONARSZE

WIELKIEMV

WLADISLAWOWI IV.

ktory za cudownym łaskiey Bożey pobłogosławięniem

Roku 1595. ku wielkiey wszystkiego Chrześciaństwa / ozdobie y pociesze aby był eá fælicitate primus urodziłsie ipsa Primi & Fæliciani die.

Roku 1621. Osmana Cæsarza Tureckiego z siedmia kroć stotysiecy Turkow zwyciężył y w Ottomanskiey Porcie o gardło sromotnie przywiodł.

Roku 1632. zgodnie KROLEM POLSKIM obrany / 1633. szczesliwie jest koronowanym.

Roku 1634. Fiederowicza Cara Moskiewskiego pogromiwszy / do sromotney uczynienia z Szuiskich sprawiedliwosciey przywiodł / y przez powrocenie Czerniechowskiego y Siewierskiego państwa / granic polskich na mil 200. rospostrzenił.

Roku 1634. znowu drugiego Cæsarza Tureckiego dumnego Amurata, cudownie skroćił y to na niem wymogł że ukochanego Abàzibasze udawić kazał.

Roku 1635. w Prusiech sławnych Woiska Szwedzkiego Hetmanow / z soba do inducii przywiodł.

KROLOWI POLSKIEMV Y SZWEDZkiemu Gotskiemu Wandalskiemu &c.

Inclito Christianitatis Atlanti;

Eminentissimo gloriæ totius orbis speculo:

Summo Martis & Tropheorum Apici:

Primo, Scholæ & Disciplinæ Militaris, Victoriarumq; Orienti: *hostium autem* Occidenti

SOLI.

Naiaśnieiszy Miłościwy Krolu
Pánie, Pánie moy Miłościwy.

ISż wysokie y owe przedziwne wielowładny wspaniałośći dary (ktoremi Tworca Naywyższy/ iáko nad Gwiazdy słońce / przed inszymi tego Swiátá Monarchami / wasze K. M. nierownie wynieśleyszym/iakiegoś Angelskiego rozumu iasnośćiey promieniem oświećić y przyozdobić raczył) nigdy/ nie odpoczywaią : ále bystrym y strzałolotnym cursem iáwnie po wszystkim insz prawie żegluią świećie / y pod szerokim sławey narodu Polskiego żaglem / częstokroć z obfitą y bogatą powracaią flotą : pełna ich iest india / z ktorey śie podziemni Monarchowie do przyiaźniey W. K. M. przez nowych/ y tu przed tym niesłychanych Ambasiatorow garną : zakwitneły w glebokich y wysokich Armeniiey gorach (gdźie w Korabiu napierwy nasz Oćiec Noe osechł) z ktorych/ Krol Perski winszuiać W. K. M. pomyślnych y obszernych z nieprzyiaćioł tryumphow/ umyslnie tesz tu także swych przed tym nigdy niebywałych przysyła postow: z bro-

z brodziły Pyrenneos montes / Kaspiiskie / y ładowate morze: dotkły Constantinopolu / Babiloniiey / Astrachaniiey / y państw inszych siłu: Teras do iákiś ozdobney á Chrześcianstwu wielce potrzebney / y zdawna oczekiwaney wyboczyły radey / przes ktorą / w zawiszynym y opacznym wiar o sobie rozumieniu / duchowne sumnienia uciszenie odprawiwszy / usiłuieß Wasza K. M. u wszystkich Kościoła Bożego Monarchow / wszystkiemu Chrześciáństwu pożadany oswobodzić pokoy / y wtych czásiech / za iedynaś y naykochanszą zabawe to sobie przybrać raczył: przeto ia dla tych ták poważnych y świetobliwych zabaw / tey lichey y błahey źniwa swego pracey / W. K. M. offiarowáć nieśmiałem: ále tego / ktorego wprzod sam Pan Bog: á potymeś y sam W. K. M. z wysokiego swego przeyrzenia / ucha swego bliższym postanowić raczył / upraszam / áby nie dlá żadnych inszych: ále tylko dla samey imienia chwáłey Boskiey pomnożenia respectow / tey moiey Iustificatiiey (ktorey uigor wszystek / ná łasce / woli / y Dispositiiey W. K. Mści zawisł) raczył być promotią y podporą. Co acz

 niewat-

niewątpię / że sam innatus / pietatis in Ecclesiam Catholicam zelus / dość rzetelnie sprawi: przecież iednak / y sam nisko supplicznie / y pokornie proszę / abym w łasce W. K. Mości Páná Mego Miłościwego przes to żadney nieponosił vymey.

Niezapadnie nigdy żadna śmiertelnośćiey zorza / ten Waszey K. M. świetobliwy przećiw Kośćiołowi Bożemu życzliwośćiey affect / żeś iusz ták wiele prześwietnych y ozdobnych structur y funduszow ku chwale Boskiey wystawić y one potomnośćiey w wieczną pamieć poświećić raczył. Ale / gdy y te factoraty / ktorech szafunek ná Pomazańce swe / Bog włożyć raczył / w przod w swym: á potym / teym przykładem / y w inszych Krolestwach w chlube należącą wprawisz vczynisz Wasza Krol: Mość tantum VLADISLAI IV. REGIS POLONORVM nomen, quantam ni memoriam zostawili / niegdy ow wielki Carolus Rzymski / y Constantinus Græcki Cæsarz.

Zaco / Pán Bog / nie tylko hoynym y obfitym łaskiey swey świetey błogosławieństwem / poki żyć bendziesz; Wasze K. Mość w dłu-

w długi wiek pomyślnie cieszyć / szczyćic / y fortunić będzie: ále tesz potym / & illud unicum (da Bog) W. K. Mći senectæ solatium, Krolewica Jego Mći / Zigmunta Kazimirza / ea prosperitatis afflabit fortuna, że stolice W. K. Mći na wieki mocnie stwierdzi / y osiadszy przestworne y szerokie Nieprzyiaciol bramy (iáko niegdy S. Kazimiers) y tu na Ziemi za Zywota w wielmożnośćiey indies kwitnać: y po śmierći / w owych przedwiecznych niebieskiey radośćiey pałacach / wiecznie odpoczywáć będzie. Czego ia / jako wierny y vprzeymy sługa y poddany W. K. M. całym y uprzeymym winszuie sercem Datum w Orzechowie die 2. Augusti Anno. 1645.

W. K. M.

Páná M. Miłośćiwego

Sługá naniższy

y wierny Poddany

Jan Werda Podkom. Pom.
Starosta Nowsky.

JASNIE WIELMOŻNEMV
JEGO Mśći PANV
GERZEMVZ TEN-
CZYNA OSSOLINSKIE-
MV NA OSSOLINIE.
KANCLERZOWI WIELKIE-
MV KORONNEMV, BYGDOSKIE-
MV, LVBOMSKIEMV, LVBACZEW-
SKIEMV RYKSKIEMV etc. etc.
STAROSCIE.

JAśnie Wielmożny mnie wielce Mośćiwy Pánie,
lubo niemoże być nic ćięßßa Sumnieniá zárá-
za, iako gdy co TWORCA NAYWYSZSZY
z wyſokich cnotey dárow, vdźielney chce mieć
fortuney: to zawisná ſkáźitelności plaga, v-
niozſzy śię albo płonnem malowaney przyiazni wiatrem: al-
bo ſliſkiem á iako trzciná, chwieiacym śię ſzcześćiem, z ſła-
wy y z fortuny zdárßy, wlicha y błaha śmiertelności pa-
ięczynę zwinwßy, wgłębokie y bezdenne zakopać vśiłuie mo-
rze. Przeciwnie, PRAWDZIE y CNOCIE *być podporą,*
nietylko znamienitym y ozdobnym ſprawy ludzkiey dźiełem:
ale vkochána zabawa y przedniem ſamego to jeſt Pana Bo-
ga handlem: przećięß jednak, kto niewidźi, że nießczeſne
tego Swiáta narowy, takowa juß tego wieku gorę wzięły iż,
iako zá cnota y fortuna inuidia: *tak (niby piana za woda)*
za prawda contempt y uraza płynie. Vważiwßy dobrze, á
ledwie, ńie iako w źwierciedle przeyrzawßy, że y ja, v nie-
ktorych Jch Mośćiow Panow Duchownech mały wdźięk od-
nioßę: y v Ich Mosciow Panow przeßłey moiey Religijey Bra-
ci boday inuidyiey uyndę, długom deliberował, komu bym tę
ſwoię JVSTIFICATIA *miał był w protectia puśćić.* Vlti-

marię to wmyśl wpadło, abym iey iakiego Wielkiego y Zacnego Pátroná opiekunem przybrał. Miedzy takowemi poniewaß to Wm. M. M. Panu przeyrzała, opatrznosć Boſka że, piaſtuiac ſerce JEGO KROLEWSKIEY Mośći y przedniejßem jeſteś wolności y Swobod Rzeczypoſpolitey ſtrożem y naywyżßem cnoty y fortuny ludzkiey ßafarżem: á przytym śiłu przenoſiß ZACNOSCIą: nie każdy bowiem tym porownywa przezacnemu Toporow Kleynotowi że miedzy dwunaſta Wojewodow zasiadali? STAROŻYTNOSĆIą; kto bowiem klaßtor Sieciechowſki z Krolem Swiętey pamięci Bolesławem Chabrym fundował, y Zakonnikami S. Benedicta oſadźił? Sieciech Wojewoda Krakowſki: MęSTWEM: kto Krzywouſtego Boleſława w młodocianym lat dziewiaći wieku, goracym y ſurowym zaprawił Marſſem? Także Sieciech: ODWAGą kto Walecznego Iaropełka na łowach, niby zwierża mężnie y odważnie złowił, y Krolowi Panu żywo ſtawił? Piotr z Toporow Włoſtowicki Hrabia: DOSTATKIEM: kto Krolowi Władiſławowi Wſtydliwemu z Swięta kunegunda krolewna Węgierſka do Małżeńſtwá naywiękßym był powodem? Januß Topor Wojewoda Krakowſki: DZIELNOSĆIą: kto w ozdobnych Woyſka huffcach właſnym ſwym y braci Swych koßtem, całość Krola Ludwika, y beśpieczeńſtwo Oyczyżny całe dwie lecie na ſobie nioſł y dźwigał? Cała Toporczykow ſiedm choragwi: POWAGą: kto Oyćzyſte Swobody y wolności za Swiętey pamięci Krola Stephana ozdobnie y odważnie Sczyćił? á potym za Swiętey Pamięci Krola Iego Mośći Zygmunta III. ow ledwie ugaßony ſrogiey y wyuzdaney confederatijey płomien; y zaiatrzany Rokoßu zápał, przedźiwna ſwa roſtropnościa ugáſił? Jaśnie Wielmożny ZBIGNIEW OSSOLINSKI, Wojewoda Sęndomierſki, przezacney Pamieci Niebośczyk JEGO Mość Pan Ociec Wm. M. M. Pana: DEXTERITATE: kto bowiem jure quodam hæreditatis barziey Majorum Suorum continuat vices nad zacna Familia Wm. M. M. Panow ktorzy nietylko glorioſiſſimè gentilicia ſua obchodzac munia w krwawych Expeditiách, Tureckich, Moſkiewſkich, Szwedzkiych, Oyczyſtey, y pilney Krolow Panow vſługi, nigdy z oka nieſpußczaćie: ale & jam indies Malthy, Niderlánty, y inße kraie Cudzoźiemſkie, ſława narodu Polſkiego napełniacie.

Niewſpo-

Niewſpominam tu wielkich y cudownych Samego Wm. M. M. Pana nieśmiertelney ſławy dźieiow, ktorych, á coſ może być jáſniejſzym nad ſłonce dowodem; iako, nietylko owe przedziwne Wm. M. M. Pana we Franciey, w Angliey, y na Seymie Regenſpurſkim dźieła, gdyś Wm. M. M. Pan owe nieſłychane poważney ſwey ſpaniałości cięnie, niby iákiś vrok na Rzeſzą Niemiecką rzucił, y nieſpościgłym wyśmienitey, á boday z nieba Spadaiacey Mądrości darem, wſzytkiches tam ſerca przeciwko ſobie tak zachęcił y zaoſtrzył, ześ dzielnościa ſwą y Ceſarżowi Iego Mośći (jako to Iego Ceſarſka Mość ſam Wm. M. M. Panu w Niekielsborku przyznał) do Sceptrum *Tronu Ceſarſkiego pomogł; y dla ozdobnych á przeważnych Męrit, y Sameś tam Wm. M. M. Pan zaras* emeruit inueſtiri titulo Ducis: *ale y owa wielka, y zawołana Rzymſka legatia, ktorey* pari Regis, Reique publicæ ornamento & dignitate, *w Rzymie przed tym nigdy jeſzcze nikt nieodprawił, gdyś Wm. M. M. Pan miedzy Ich Mośćiami Pany Duchownymi, y Swieckimi tu w Koronie, rozerwane, y barzo zaiatrżane animuſze, nie tylko przes Swiętobliwy Oyca S. y prawa poſpolitego wyrok, ozdobnym chwalebney zgody parkanem ogrodźić, y niby ograniczyć: aleś teſ przes to, oraz wielkie hęrezyjey poſiłki (z ktorech nowe Kośćioła Katholickiego odnogi, kiedyſzkolwiek vrodzić śię miały) na głowę porazić y potłumić raczył: y w Oyczyznie, z niepokoju, vczyniwſzy pokoy, wſzytkoś Chrześćiańſtwo od nieprzyjaciela Krzyża ſwiętego, potężnym y niedobytym otoczył y opaſał beſpieczenſtwa murem.*

In ſumma, *nie darmo ow przeżacny Wm. M. M. Pana Przodek, y* Ossolin poſteritati in perpetuum dicauit Sapientiæ Salem: y Tenczyn, *aby jako w* Tecza *wdzięła mężnych y ſtarożytnych Przodkow Cni Potomkowie (niby Orzeł w ſłońce) byſtrym zawſze pogladali okiem, wiekuiſtey poſwięcił ſławie.*

Na tych tedy niezwyciężanych wyſokiey cnoty y ozdoby przezacnego Wm. M. M. Pana domu Baſztach y Parnaſach, ia tey ſwey Justificatiiey, *albo raczy* Reconciliatijey *zawiſnego y zajątrzonego wiar, o ſobie rożumienia, mieſzkanie buduię, o to goraco y ſilnie proſząc, czemu proſtota moia nie wydoływa, abyś to Wm. M. M. Pan wyſoka ſwą ro-*

 ſtropno-

ſtropnościa, miłościwie ogarnać raczył. Concluziá, ponieważ ſię na powadze Cromerá wielkiego y zacnego Senatorá y Biſkupa ſadzi, rozumięm, niemoże iuſto damnari judicio: *zaczym abyś Wm. M. M. Pan vpadkowi iey, v tego, ktorego ſercem, ſam Krol Niebieſki włada, tym więkſza być podpora raczył, pilnie y pokornie proſzę. Gdy Wm. M. M. Pan Krolowi Iego Mośći ktemu pobudka bęndzieſz, aby factorat tych talentow, ktorych Szafunek Bog nań włożył, wtę, iako pierwy bywała, chlubę wprawił: nietylko go Wm. M. M. Pan przes* to omni exues in æternum luctu, & indues æuiternæ lætitiæ ſtolâ: *ale y ſam* perennem ſui, poſterorumq; memoriam *odnieſieſz, y z Pana Boga wielka przyſługi korzyść pozyſkaſz, ktora, y tu obfitym łaſki Swey ſwiętey błogoſławieńſtwem, y potym owym nieprzebranym wiekuiſtego pałacow Niebieſkich indigenatu ſkarbem, hoynie y obficie nadgrádźać y odpłacać bęndzie. Czego ia vprzeymym winſzuię ſercem, á przytym proſzę, abyś Wm. M. M Pan tęn powolny życzliwośći moiey affect wdzięcznie y miłościwie przyjawſzy, w zwykłey ſwey y nieodmienney łasce chować mię raczył. Dat. w Orzechowie Julij 18. Anno 1642.*

Wm. Me° Mśćiwe° Pana

Uprzeymy ſługá

Jan Werdá Podkom. Pom.
Staroſtá Nowsky.

GDy przedwieczny Tworca niestworzył był jeßcze niczego/ jáka ná ten czas byłá Boſka chwáłá/ do tego czáſu/ żaden tego z Doctorow Linceus, niemogł byſtrym zbrodźić okiem/ áni oſtrym przemierzyć rozumem: otoli/ powßechna opinia nieśie/ że iáko przybytek chwały Boſkiey był/ y ieſt nieſkończonym: ták y w owym przenaświetßym Troycy Swietey Conſiſtorzu/ z przedwiekow bez poczatku/ nietylko ludzkim/ ále y Anjelſkim rozumem niepośćigła/ ſama tylko w ſobie była cała y zupełna w Bogu/ Boſka chwała. Skoro ku chwale Majeſtatu ſwego S. Bog Stworzenie ſtworzył/ wypełniły śie zaras nietylko w przyßłych: ale teß y w przeßłych czaśiech owe Swietego Pawła ſłowa: Oportet eſſe hæreſes. Vniosł śie albowiem zaras naypierwy ow piekielny Apoſtata przeklety Lucifer, chcacy sie ſtać Bogu rownym: za co go Bog do piekła ſtracić raczył. Vniosł śie potym Adam/ gdy ledwie go Bog ſtworzył/ aß przykazanie Boſkie zgwalcił/ za co my potomkowie/ cießkie śmiertelnośći kaydanow brzemie teras cierpieć muśiem. Vnosiło śie/ y po Jádamie śiła Kośćiołá Bożego odſczepieńcow/ ktorzy Kośćioł Chriſtuſa Páná zburzyć/ y piekielnym falßywey ſwey nauki chćieli záráźić iadem. Jezeli tedy owe Swietobliwe czáſy/ gdy żyli Prorocy/ żył Chriſtus/ żyli Apoſtołowie niebyły od heręziy wolne; mniey śie trzeba dziwowáć/ że śie tych poſlednieyßych teras po Chriſtusie Panie czaſow/ náſiało tyle kakolu rozneych wiar y falßow. Mym rozumieniem/ naybarziey na ten czas Wiara Katolicka tym ćiemnym zaraźliwych chmur obłokiem poczeła zachodźić gdy tak w Swieckim/ iako y w Duchownym ſtanie przodkowie naßy/ zakuśiwßy owych niesczesnych/ przeklety hæreſijey Czarta piekielnego ſaporow/ Swietobliwy Chriſtuſa Pana nauki/ y 1.Cor.11,19.

 fundu-

fundußow od Antecessorow swych niegdy nádánych/ y pobożnego stározytnych cnot y przykładow thoru/ poczeli odbiegać: á tá nießczesna impietas, zawaśniła potym ták barzo te poznieyße czasy/ że nietylko śie Zarázila Anglia/ Swetia/ Scotia/ Holandia/ y Państw inßych siła: ále śie y dźiś dzień wiekßa część Chrześćiáństwa krwia oblewa: zaczym znißczenie Kośćiołow: potempa chwały Boży: pociecha nieprzyjaciol Krzyża Swietego/ im dali: tym barziey gore bierze: A im śie barziey Chrześćiáństwo mießá/ tym wiekßym záchodźi błedem; ták/ iż temi czasy/ znayduie śie iuß tákowech wiele Lutrow y Kalwinow/ co połowica sa Lutrami/ połowica Kalwinami/ połowica Rzymśkiemi Katholikami: Rzymskiego teß zaś Kośćioła Katholikow/ siła iest takowych/ co biorac przykład z skromnośći y pomierniey̆ßego niektorych Ewangelikow/ á niß Katholicow życia/ á scandalizuiac śie swowolnymi niektorych swych podczas Duchownych obyczaiami/ wprzod wpoły hæretyczeia/ á potym od Kośćioła Katolickiego cale odpadaia.

Nie co inßego (pożal śie mocny Boże) zaostrzyło było/ y we mnie iakaś piekelna przeciwko powßechny/ Kośćioła Katholickiego/ wierze żadza/ iż żyiać z Młodośći w Wierze Ewangelickiey (w ktorey y umrzeć/ Bog Swiadek/ zawße byłem gotow) przes lat kilka dwadźieśćia z roznych o wystepnym niektorych Kośćioła Katolickiego ludzi życiu traditiy/ niby paiak/ iad zbieraiac/ Contra Ecclesiam Romanam, non nisi mero virulentiæ animo spirabam & Sæuiebam, y day Boże/ żeby Stolica Apostolska wte takowe niektorech priuatnech osob abusus kiedyßkolwiek bystrzeyßem weyrzała okiem/ a te exorbitantie/ ktore per fragilitatem humanam podczas śie zdarzaia/ y Ewangelikow gorßa/ iako dym rospedźiła wiatrem/ á owe temporum fælicitatem znowu Kośćiołowi powrociła/ gdy nietylko swieckiey Xiezey: ale y Zakanikam Biskupie Kathedry osiadać/ y w pobożnech naukiey kaznodźieyskiey przykladach: w obfiteym.

Vbogiech iałmużn opatrywaniu/y w inszech/chwalebnech świątobliwey/ pobożnośćiey postempkach świecić y kwitnąć/nie nowa/ani wstydliwa: ále powszechna bywało rzecza. Lecz wtym dali rozwodzić śie niechce: á do tych/te materia (ktorym należy) odsyłaiąc/zaras śie tu do Jch Mośćiow Panow przeszły moiey Religijey Braciey zwracam/ y tey moiey odmiany te im JVSTIFICATIA y przyczyne dawam/ że mie/nieżadna temeritas vwiodła/ ále to/ iż iáko dziś dźień jest tákowych siła/co sądząc śie ná opiniy/ nie tym iuż teras kształtem fundowaney/iáko była owych czasow/gdy propter priuatos, quarundam personarum in Ecclesia Romana abusus. Przeciwko wszytkiemu Kośćiołowi Rzymskiemu zawaśniły były Lutra primi temporum motus: á przeciwko Lutrowy dla iawney/iako z zakonu wyszał/rebelliy/ oburzył śie też zaś był Kośćioł Katolicki/ niewiedząc/ wczym powszechna wiára Katolicka od wiary Augspurskiey/rożni.

Co/aby śie na oko pokazało/punctatim wasze y swoie przeszła wiare/ z ninieyszey moiey wiary Articulami/na vważna rossadku ludzkiego szale kładę.

Pierwy wierzyłem, iż vczymki dobre, niezbawiaia: ale sam tylko Christus Pan zbawięna naszego iedynem iest pośrzednikiem.

Teras wierze że Christus Pan naiwyższym iest Zbawienia naszego pośrzednikiem: iednak też y vczynki cooperante Sancti Spiritus gratia, á libero pochodzace arbitrio, dla tego są potrzebne/że bez nich wiara iest martwa/y za darem Ducha S. do vsprawiedliwienia nas disponuia/ktory dar Ducha Swiętego/przes zasługi Christusa Pana czyni nasz Panu Bogu miłemi/y przes to/że woliey y roskazania iego Boskiego naśladuiąc/prawdźiwa y żywa/a nie martwa w nas wiare/wyświaczamy/obraca śie nam tu na świe-

 cie w

Matth. 5, 12. cie w więkſzą darow Boſkich zaſługę a potym w od plate wiekuiſtych wniebie radośćiey.

Pierwy wierzyłem, że poſty y wſzelka wſtrzęmięzliwość, gdybym jey, nietylko w piatek; ale co dżięń zażywali, dla tego jeſt dobra, iż vymuiac obroku ſwoywolnemu ciału, ku modlitwam y pokucie, każdego ſpoſobnieyſzym czyni; y nietylko Doktorowie; ale y Pismo S. takowe poſty chwala.

Isaiæ, 58, 5. Math 6, 17. S. Chryſoſtom: Teras / iako y ten poſt ktorego Izaiaſz uczy / y inſze pobożne ciała mortificatie / ktore śię / nietylko w wſtrzemieżliwość potraw: ale iako S. Chryſoſtom mowi / y w wſtrzemieżliwość grzechow obracaia / oſobliwie dnia piatkowego / na te pamiatke iż nas / Zbawiciel meka ſwa przenaświetſza / tego dnia odkupić raczył / dla tego chwale / że takowa wſtrzemieżliwość / każdego ku pokucie tym barżi ſpoſabia: ták zaś poſt ten ganie / gdy kto wſtrzemieżliwość bez ſkruchy y dobrey á pobożney od grzechow powſtania intentiey zaſadżi na przepyſznych rybach / y per abuſum, badź wymyślnymi ſuchotami / badź inſzymi / choc bez mleczna / wydwornie przygotowanymi potrawami / zbytnie żoładek obłoży / y mocnem zaleie napoiem: albo teſz / bywſzy chorym / przes zbytnie y nieoſtrożne ciała vciażenie / ſobie kto ieſt iaka niezdrowia przyczyna:

Hebr. 13, 4. *O Małżenſtwie Duchownych, pierwy rozumiałem, że bywało y dla tego by ſłuſznie a ſacris niemiało excludi, że ieſt Swietym, zacnym, y niezmazanem ſtanem: figuruie iedność Kośćioła z Chriſtuſem: y gdy by niebyło ſtanu Małżęnſkiego, niebyłoby Naświętſzy Panny a zatym y Zbawieniá,*

Teraz rozumiem / że Małżenſtwo ſłuſznie ma mieć wielka ztand pochwale / yſz ieſt ſtanem Swietym zacnym / niezmazanym: Chwala Boſka nietylko ziemſkie pa-

ſkie pa-

ſkie padoły: ale y niebieſkie napelnia Chory. Lubo ie-
dnak ſtan Małżenſki ma te ſwe tákowe encomia/ wiel-
kie: tedy teß przecie Kośćioł powßechny z nadchnienia
Ducha S. y ſtan Kapłanſki bezżenny dobrze/ y nie bez
vważnych poſtanowił przyczyn/ y nie mnieyßa præ-
rogatiua ſłußnie śie cießyć y ſczycić może/ a to z tąd/ że Eccl,26,20.
mu ſam Bog nad inße wßyſtkie rzeczy wiekßa przypi-
ſuie ważność/ y porownywa go Anjelſkiemu w Nie-
bie ſtanowi: zaczym/ im ktory Kapłan ofiare w wiek-
ßey oddawa czyſtoſciey: tym śie Panu Bogu przy-
jemnieyßa ſtawa: y toć to ieſt/ co Apoſtołam aby żan/ Luc. 18, 28.
dźiatek/ Maietnośćiey poniechali/ było powodem: Matth. 19. 29.
co Abimolecha pobudźiło że tego ktoby od niewiaſt 1.Reg. 21. 5.
przes trzy dni czyſtym niebył/ do poświetnych chle-
bow przypuśćić niechćiał: co z nakazu Boſkiego Moi-
zeßa na pußczy Sinai przywiodło/ że ludowi przes Exod: 19.15.
trzy dni z Zanami niekazał śie łaczyć? co w Tobiaßu Tobi. 6, 16.
owe wzniećiło czyſtość/ że śie podług roſkazania Ra-
phaela Anjolá przes trzy dni włożnicy od ſary wſtrzy-
mał? co y ſamym że Panam Ewangelikam/ że śie
czaſu nabożenſtwa od ćieleſnych lubieżnośćiey wſtrzy- 1. Cor. 7, 5.
mywaia/ powodem y pobudka bywa. Kiedy by
tedy Kośćioł Rzymſki/ in contemptum ſtanu Mał-
żenſkiego abſolutè oddalił od Duchownych żaney/ y
Clerikam nie ſub conditione zakazał śie żenić? y ſam
śie do tego ſkłaniam/ żeby vchwałe Boſka iawnie zno- Matth. 19, 29.
ſił: Ze iednak z przykładow Apoſtolſkich/ y nie zmußu: Luc. 18, 28.
ale z dobrowolny to pochodzi optijey/ y nie iako z Bo-
ſkiego nakazu/ nec in cuiuſquam iniuriam (bo nieprzy-
mußana: ale wprzod daru natury ſprobowawßy/
każdemu wolna ieſt rzecz to przyiąć y nieprzyiąć iarz-
mo) propter bonum, non tantūm vitæ priuatæ, & Ec-
cleſiaſtici: ſed etiam Politici ſtatus ordinem, ex ea to ne-
ceſſitate Kośćioł poſtanowił/ żeby śie tym poſtano-
wieniem przes ſtan Małżenſki dobr Kośćielnych (kto-
re po Apoſtolech wiekßa/ á niß była za Apoſtołow au-
ctia wzieły/ á zatym nouus bonorum Eccleſiaſtico-
rum ſtatus, nouuam requiſiuit legem) nierwało: tedy

rozumiem / że przes to / minimè à rectâ deuiauit via. Jeśli bowiem / teras v niektorych Xieży bezżennych / ku zbogaceniu powinnych znayduie śie takowe dobr Kośćielnych rozerwanie ? coß maiąc żany / maiąc dźiatki dopieroby dobr Kośćielnych nierwali / y á statu seculari roznych scissiy y seditiy nieczynili / gdy by bez pochyby / wßytkie hæredissæ y bogatße Panie / wolały mieć Biskupy / Opaty Kanoniki / Męże / á niß tenuiorum sequi conditionem świeckich.

O Spowiedźi, to moje pierwy rozumienie było, że dośić na tym człowiekowi samego siebie examen vczyniwszy, y zbrodnie swe, z młodych lat sobie rosebrawszy, bez wyliczęnia każdego zosobna grzechu, że wszytkich nieprawośći, w osobie Kapłana, Panu Bogu dać się winnym.

Teras rozumiem / iż zwyczay ty takowy Ewangelickiey spowiedźiey gdy by od inßych powßechnego Kośćioła powinnośćiey nieroznił / był by barzo dobrym / że śie zda / iż wykonywa conditia skruchey ktora do doskonałey spowiedźiey iest naypotrzebnieyßa. Doskonalßa / iednak spowiedź Katolicka Rzymska z tąd pokładam / że śie tak człowiek / każda sobie z osobna nieprawość iák z regestru rostrząsnawßy / nie tylko P. Bogu przed Xiedzem spowiadaiąc do pokutey tym barziey sposabia / y grzechu rychli śie wstyda : ale y Kapłan występku qualitatem vważywßy / takowego do Nayświętßego Sacramentu nieprzypußcza / aß go wprzod w sumnieniu dobrze disponuie / y do pokuty cale nakieruie ; ktora pokuta / nie ná tym śie sádźi / abym my sámi bez męki y zásług Christusá Páná za grzechy dosyć czynić mieli ; áni bez skruchy ná goley y powierzchny postu w obchodzie / rybnych potraw ceremonijey / álbo ná ozdobnym bogatych iałmużn vdźiále etc: bo takowe vczynki / bez dobry y pobożney od grzechow powstániá intentijey / nie są ni zacż / y są tak pożyteczne iák bez serca zwonek :

Act. Apost. 19, 19.

Isa: 58. 3.

Isa. 58. 3. 4. Zacha. 7. 5.

nek: ále śię ná tym funduie / áby śię to naznaczenie pokuty / do zasług Christusowych przyłączane obróciło wprawidło / y niby w instrument pamięci dni ku modlitwie y pokucie obranych / w ktore by śię / in virtute meritorum *Christi* tyle razy / ile rázy Kapłan náznaczy / P. Bogá błágáło / y zá to Máiestátowi / iego świętemu dziękowało / że przez święte Sacramenta / á osobliwie przez pokutę y pokarm chlebá niebieskiego / nas z grzechow uwálniáć / y z regestru przeklętych wymazywáć y wyłączáć / raczy:

Przedtym stanowi Zakannemu, ktory by swoi priwatny żywot, nad stan drugich świeckich Kapłanow doskonalszym y dostoynieyszym stanem być rozumiał, naganę dawałęm.

Teraz stan zakonny ztąd naywięcy chwale że bez rozerwania myśli o doczesnych tego świátá sprawach / przez vchronienie ludzkiey społeczności / y żywota zakonnego ostrość / wrodzoną ciáłá narowitość tłámiąc / náture ludzką ku Modlitwam y pobożności tym barziey sposobia.

Przed tym tego byłęm rozumienia iż zacnieyszy y dawnieyszy był Kościoł Hierozolimski, Antiochenski, Alexandryiski, etc. à nisz Rzymski: zaczym Ecclesia Romana Primatum nullatenus sobie vendicare może.

Teraz przyznawam / że dawnym iest Kościołem Kościoł Hierozolimski / Alexandryiski / Antiocheński: y Rzymskiemu Kościołowi / lubo starożytności iego list S. Pawłá do Rzymian iáwnym iest dowodem / nieprzypisuie ztąd primatum, áby S. Piotr inszych Apostołow / ratione ordinis, wdostoyności Kapláńskiey miał przechodzić / y doskonali álbo świętobliwi miał nad inszeych Apostołow vczyć:

 ále tyl-

ále tylko w Juriſdictijey / iż nie na owych Kościołach:
leć ná Biſkupſtwie Rzymſkim naypierwy Primas &
Coryphæus Apoſtolorum Piotr S. oſiadł / y Biſkup-
S. Chryſoſtomus. ſtwo Rzymſkie / od niego ná ten czás ſwoy poczatek
wiedźie / gdy go Chriſtus Pan / dla gorliwey iego wiá-
Luc. 22. 32. rey y inſzych ſwiętobliwych przymiotow pierwſzym
Mat. 10, 2. trzodey ſwey (w ktorey trzodźie zawieráli śię y dru-
dzy ná ten czas Apoſtołowie) Páſterzem poſtánowić
raczył y ták / przes oſobę iego / zaczawſzy Exordium
S. Augſt: de agone ChriſtiCap 30. Apoſtolatus, klucze Kroleſtwa Niebieſkiego / y vſługe
ſłowá Bożego / ná wſzytkie inſze Apoſtoły włozył: á
zgoła przed wſzytkimi inſzymi Apoſtolámi tą go v-
ſlachcił perogatiuą / iż ſtáłość y żárliwość wiárey ie-
Matth. 16. 19. go do Petry / to jeſt / do opokiey / przyrowniawſzy / cze-
go ná żádnym inſzym Apoſtole nieuczynił / onemu tylko
ſamemu od teyże Petry dał y odmienił imię Piotra / &
ſummam Eccleſiaſtici regiminis y moc zgromadzenia in-
Act. 1, 15. ſzych Apoſtołow w ręce mu oddał: Cło w Cáphar-
Matth. 17. 24. náum zań zapłácił: Po zmártwymwſtaniu miedzy
Ioan. 21. 8. Act. Apoſt: 3. 7. 5. 5. Apoſtolámi naypierwy dał mu śię vznáć: miedzy ży-
dy godnośćią cudow y przepowiedániem Ewangeli-
iey naypierwy go vćił: Do tego / owe Kośćioły Hie-
rozolimſki / Antiocheńſki etc. iuż poſchodziły / á ſam
Kośćioł Rzymſki / ktory S. Piotr y po S. Pietrze
śiłá iego ſucceſſorow ſwiętych Korona Męczeńſka
wſtáwiły / od czáſow Apoſtolſkich cále trwá y ſwieci /
z ktorego potym Kośćioła álbo Biſkupſtwa / w inſzych
Páńſtwach y Kroleſtwach / wiele Biſkupſtw y Koś-
ćiołow znacznie zákwitneło / y iáko z Mátkiey á oblu-
bienicy Chriſtuſowey / śiłá śie corek roſkrzewiło. A
iż Chriſtus Pan S. Piotrá miedzy Apoſtołmi vczynił
ſtárſzym / mni śię temu trzeba dziwowáć: Jeśli to bo-
wiem wſtárym zakanie P. Bog vpatrzył rzecza być
Num: 20. 28. potrzebna / żeby nad inſze Kápłany przełożył Aároná /
Deut: 10. 6. Eleázará / Joiáde / Helchiáſzá? Jeśli Securitatem ſta-
4. Reg: 11, 9. 4. Reg. 12, 7. tus Politici obwarowáł pomazáńcami ſwymi / áby by-
2. Paralip. 24, 3. li rzadow ſwieckich ſtrożami / y aby mieli moc Xiazetá
ſtánowić /

stánowić / y Hetmanam álko Commißarzam wládzey swey udzieláć? á miedzy tymi Krolmi y Xiażety Cesárzow stárßa postánowił / głowa! nie żeby Cesarz nad Krolow: Krolowie nad prostego człowieká / przed Pánem Bogiem mieli być godnieyßymi: ále żeby tylko w directijey rządow / stopniem vrzedu / owi tych przenośili? toć mu pogotowiu Kościoł swoy świety / ta stopniow / y vrzedow Apostolskich differentia / wolno było opátrzyć / żeby Apostołowie / moca od Christusa wzieta drugim teyże włádzy vdzieláć / y onych ordinowáć y rozsyłáć mogli: á przecieß miedy nimi S. Piotrá (áby iáko S. Chryzostom mowi / choru Apostolskiego był vsty / y Primasem: Kościołá powßechnego filárem ; wiary Kátolickiey fundamentem) pierwßa y náystarßa mogł postanowić głowa. Non obstat, że w Kościele Rzymskim / znayduie śie śiłá nowotnośći y odmiany. Co kolwiek bowiem nauce y ordinatijey Boskiey przeciwnego nie iest / á ku lepßemu Kościołá porządkowi / y ku wiekßey chwále Boskiey pochodzi / wßytko to Kościoł odmienić może: iáko dobrze á nie bez uważney przyczyny odmienił / czas Communijey zwieczora wporánek / y używanie chlebá przasnego w hostie ꝛc. Ani to ßkodzy; Ale rzekł by kto; Przecieß durum y nieznośne zda śie to być Servitutis iugum, że Papieß ták wielam præ est Biskupom / y tákowy mu Biskupi wyrządzáia honor, iákiego Apostołowie S. Piotrowi nigdy nie czynili: Owßem S. Páwel Galat. 2. S. Piotra iawnie gromi / zkąd łatwie káżdy mogł by rozumieć / że S. Piotr nad S. Páwłem nigdy stárßym niebył. Bo S. Piotr y Successorowie iego nigdy sobie nieusurpowali / áni teras vsurpuia nad drugimi Biskupy y Kaplany absolutum dominium: ále tylko Jurisdictia od Christusá sobie podana in fraterna charitate extenduia: zaczym śie tá tákowá directia, nie pro duro: ále pro suaui Christi iugo słußnie ma rozumieć. Jeśli bowiem Politiká Swiecká / ten rząd niesie / że miedzy posły dla tego Marßáłek y Director, iż wßytkiego kolá iest sługa y Kanclerzem / pierwße ma

 y nay-

y naywyższe mieysce ? Czemuż Apostołom / od ktorych wszelka nauka y rząd idzie / tego zayrzeć mamy; że S. Piotrowi / dla tego pierwsze dali mieysce / iż (gdy rzekł; Tyś iest Christus Syn Boga żywego) miedzy nimi / naypierwszy w Christusie Pánie Bostwo uznał / y do Zbawiciela / Kanclerzem ich bywszy / ná sobie / wszytkich niosł osobe? Jeśli rzeczem; Ale wszytkich Apostołow y ich Successorow / Christus Pan obrzedem Kapłáńskim zarowno podzielił / á niedał iednemu nad drugiego wiecy: tedy pozwoliłem tego wyżey / y teras pozwalam: że to ták iest w Kápłáństwie: ále nie w porządku: Jáko bowiem Tworca náywyższy inszym członkam dał na to głowe / áby wszytkim kierowałá ciáłem: ták Zbawiciel y z stanu Apostolskiego chciał mieć vnum Ecclesiæ constitutum corpus, á aby w Harmonijey y wporządku dobrym / zgodnie to chodziło ciało / dla tego mu S. Piotra przydał za stárszą y naywyższą głowe. Co sie tknie ceremonijey całowánia nog Papieskich: tedy ta upokorzeniá ceremoniá / nic wiecey niespráwuie tylko co y ceremonia całowaniá ręki Monarchow / ktorá nieznaczy nic inszego / tylko w Krolách Pánach przeciwko poddanym oświadczenie łaski Páńskiey: á w Poddanych zaś wyráża wiernego przeciw Pánu / poddaństwa cáły y vprzeymy affect. Cokolwiek śie tedy wtey mierze Papieżowi czci oddawa: nie Pápieżowi: ále w osobie poufalego sługi S. Piotra y Successorow iego / ná oświadczenie pokornego w Christusie Pánie sercá / sámemu śie to Zbáwicielowi oddáwa. A ieśli Zbawiciel ták śie uniżyć raczył / że mu niecieszko było / nogi Apostołom vmyć? czemuż ná wyświadczenie práwdziwey Kátolickiey wiary / całowánie száty náywyższego trzody Christusowey Pásterza / nam ták barzo má być zdrożne? Że S. Páweł S. Piotra gromi: ná to Zbawiciel ten przykład chciał zostáwić / áby y ná nápotomne czasy młodszym Káplanom o exorbitantie, stárszych było wolno przestrzec. J bárzo dobrze / y Swiatobliwie czyniá to teras y ci / ktorzy in Priuato zpowinnośći napominaio.

Matth. 16. 17.

minaią swych przełozonych / á przecieſz iednak / choc ich wczym słuſznie nápomnią owi przez to / nieſtáwáią śie podleyſzymi. J Luter mniey by był winien / kiedy by śie był przeciwko priuatnym nie ktorych czáſu ſwego w Kośćiele Rzymſkim oſob exorbitantiom in charitate ozwał / á nie zapuſzczał śie był záraz in rebellione, przeciwko wſzytkiemu Kośćiołowi Rzymſkiemu wtrák głebokie y bezdenne byſtrych nárowow morze. Jeſzcze y owo minus obſtat, co niektorzy zarzucaią. Marcellinus, Liberius, Sergius etc. y inſzy niektorzy Pápieże byli bezbożni : niepodobna tedy rzecz ieſt áby zbawiciel ná ták lichym y błáhym predko vpadłego człowieczeńſtwa fundamencie Kośćioł ſwoy miał záłozyć. Gdy bowiem Chriſtus Pan ſtánowi Kośćioł ſwoy ná S. Pietrze ; ſtanowi go ná oſobie: ná Petrze: to ieſt (iáko śie wyżey namieniło) ná opoce żarliwey y prawdziwey S. Piotra wiáry gdy vwierzył / że Chriſtus Pan práwdziwym ieſt Bogá Żywego ſynem. Lubo kiedy nie ktorym Papiezom co Swieckiego przypiſowano ále priuatnym oſobom to imputowáć przydzie. Jáko iednák Krolestwo / że ma złego y bezbożnego Krola / niezoſtáwa przez to złym y bezbożnym Krolestwem : ták y Kośćioł Boży / że ma pod czas obłednego przełozonego niezoſtáwa przez to złym y obłednym Kośćiołem. Jáko / że Chriſtuſa Páná kuſząc / diábeł nośił / nieznośiło to doſtoynośći Boſkiey : ták / że pod czas Xiądz wyſtępny obrzedy Kapłáńſkie y Sacramentá nie przyſtoynie adminiſtruie / nieznośi to powagi Kośćioła Chriſtuſowegoz áni iſtoty Sacrámentalney : Jáko / że kiedy ieden ſternik nieuważnie y nieumieietnie ſtyr nákieruie / nie idzie zatym / áby przez to wſzyſcy ſternicy źli być mieli / y áby náwa przez to zła zoſtawáć miáła : ták / że ieden Pápież álbo Biſkup zawiaduiąc łodką Kośćiołá Bożego / kiedykolwiek wpadnie wbład / nieidźie zatym / áby przez to wſzyſci Biſkupi y Papieże źli być mieli / y aby dla tego náwa Chriſtuſowa zła być miałá / ktora choc pod czas nieſzczeſne

+tedy +nie Kosciolowi

Matth. 4. 5.

czeſne hæreſiæ pograzyć y ponurzyć vśiłuia / przecięß
iey zaś Chriſtus Pan / przes inßych ſwych ſłowa Bo-
żego Marinarzow / prawda / Ewangelijey ſwey ſwię-
Matth. 18. 7. tey / zawße wſpiera y ratuie. Dawna ieſt u S. Luká-
Luc. 17. 1. ßa nauká Zbáwicielowa : po gorßeniá być mußa: A-
Matth. 10. zaß / za czaſow ſamego Chriſtuſá Páná w Kośćiele
Matth. 23. 29. Bożym nie było Pharizeußow / ktorzy dobrze vczyli / á
ſami zle czynili ; Azaß miedzy Apoſtołami nie ßwán-
kował S. Thomaß / gdy / áby zbawiciel miał Zmar-
Ioan: 20, 24. twychwſtáć / aß by śie palcy ran iego w ciele dotknał /
długo uwierzyć niechciał? Azaß niepodupadł był Ko-
śćioł Jzraelſki / az śie tylko ſam Eliaß przy kościele
Bożym oparł ? A przecięß Kośćioł Boży / prawdzi
wym był Kosciołem Bożym : Lecz te errory y Scan-
dala / nie Kośćiołowi : ále priuatnym przyidźie przy-
pisac osobom. Każdy przyznać musi / że po Chri-
ſtuśie Pánie / zaras przećie gdzieß kolwiek musiał
być prawdźiwy Chriſtusá Páná Kośćioł y iż nieby-
lo áni przed Kalwinem w Kálwinſkiey . áni przed Lu-
trem w Außpurſkiey confessiiey żadnego inßego Ko-
śćioła / krom Katolickiego / ktorego iſtotę ſama piſm
y obrazow ſtarozytność / y dawne erectie y funduße ia-
wnie wyſwiadczaia: z ktorego / przed tym vsiebie nie-
zwyczaynych y wzgardliwych poſtow / żegnania / y
inßego / nabożenſtwa Ceremoniy Pánowie Ewan-
gelicy / y teras iuß nouiter zachwycili. A ieśli Zwin-
glius / Kalwin / Luter / zrodzicow wiary Kátolickiey
chrztu y inßych obrzedow Koscielnych originem wzię-
li ? to bezwßelkiey watpliwości prawdźiwa powßech-
ney wiary Kátolickiey origo od nich iść niemoże: ále
przed nimi y przed ich wiara / tám gdźie śię rodzicy
ich ochrzćili / y obrzendow Koscielnych originem
wzięli musiał byc prawdźiwy y iſtotny Kosciol Bozy.
Jeśli rzeka że nie z Kośćiołá Kátolickiego Rzym-
ſkiego ida ? niechże powołania ſwego inßá originem
pokaza niech wywioda / kto Kalwina / Lutrá ochrz-
ćił / y in miniſterium Verbi Diuini adſciuit? Jeśli ſami
ſiebie ordinowali ? to per Conſequens, y teras penes

unum-

unumquemque manet eadem poteſtas ze dziś niebywſzy / kto chce intro może być ſłowá Bożego miniſtrem: to / ponieważ wſzyſcy ieſteśmy iedno / y iednym Kośćiołem Bożym / á niemoże być ieden nad drugiego ſtárſzym; Owſzem / może to dáć ieden drugiemu / czego ſam niema / trzeba zatym znieść nietylko wſzelkie Regimina Principum ; ále y ſamym Pánom Ewangelikom Superintendentow: w Academiach Rectorow: w Miáſtach Burgrabich y Præſidentow: in ſumma znieść wſzelki rząd á poſtanowić nierząd. Jáſnym prawdziwey Kośćiołá Kátolickiego powſzechnośći to ſamo ieſt dowodem / że iáko Swiątobliwa ſprawiedliwośći Boſkiey executia / przeklętego czártá wpoſſeſſijey y wprawie / ktore ma do odſzczepieńcow Chriſtuſá Páná / nigdy niwczym Iniuriari niechce owſzem volentes patitur labi, y rzadko / álbo nigdy wyſtemppkow ich / & abuſum dobr Kośćielnych / etiam in multas generationes żadnym nie karze cudem; ták záś Kośćiołá ſwego krzywdy / zawſze mśći śię iawnie / y Kapłany pobożne / wiekuiſtą odpłáca nadgrodą / á złośliwą Xiężą (czego / ácz niektore hiſtorie dawne ſą doſyć ſzerokiemi dowodámi: lecz y za czáſow tu iuż w Polſzcze naſzeych / pokázało śię świeżych kilká przykładow) iaśniey oczywiśćie karze / y z nieſzczeſnych złośliwey chćiwośći zbiorow / wtrzećie pokolenie / nigdy nikomu vćieſzyć śie nieda.

Przed tym, rozumiałnm o Kośćioła Rzymſkiego Duchownych, ze przykładom Apoſtolſkim y Canonom w śiłu rzeczach przeczą. Apoſtołowie bowiem, non in exercitio glady ále in exercitio charitatis & doctrinæ náwracali: Canony ſurowie obostrzyły Symonią: zbytnie Beneficiy poſiadania: abuſum funduſzow y dobr Kośćielnych; á teras Kośćioł Rzymſki tego pozwala.

Teraz rozumiem / iż iáko przed tym było: ták y teraś w Kośćiele Bożeym / ieſt śiłá Byſkupow / Kánonikow / Zákonnikow / męczennikow y inſzych

E ludzi

ludzi Swietych: iest teʒ iednák śilá złych y wyſtępnych. Ze Apoſtołowie y Succeſſorowie ich zdobili Kośćioł cudy / y dla imienia Chriſtuſowego zabiiać śie dáwali? á teras sie kilká ſtanu Duchownego głow niespokoynych / non ad propaginem cultus diuini; ále ad oppreſſionem Regum; Rerumque publicarum, w vrząd woienny wdało / y Chrześćiáńſtwo in ſummum przywodzą diſcrimen? Ze S. Jacek ná płaſzczu ieździł? á teras niektorzy zakonnicy ieżdzą w ſześć koni? Ze przed tym Káplani pilnowali iedney vocatiey / á teras nie ktorzy / nie iednym śie: ále piącią ſześcią beneficiy obciążaią / y dla drog obecnych y myśli rozerwanych / (ktore pod czas pacierza) á często y Mſzy S. przyſtoynie odprawić niepozwálaią) powinnośći ſwey niewykonywaią? á drudzy fundatorow / ſpe fundationis fruſtrando, y zmarłych duſz z pobożney fundußow intentijey poruſzaią: non Eccleſiæ (quæ ſcandalis carere nequit) ále nieſzczeſney temporum iniquitati & priuatis perſonis to przypiſać przydźie. Dawno o to ieſzcze y za czáſow ſwoich nárzeka S. Hieronim Epiſt. 2. ad Nepotianum: dawno S. Bernar. ná to temi ingemiſcit ſłowy: Nie wſzyſcy ſą ſczeremi tey oblubienicy przyiaciołmi. Zamiłowali śię drudzy vpominkow y mamony: Zaczym w Chriſtuśie niemogą śię kochać: przyſtroili śię w ſwietne ozdobne y wyſmukłe ſtroie, w ktorych niby Pánna do slubu uſtroiona, chodzą: á zkąd że te doſtatki? z prouentu oblubienicy Chriſtuſowey gwoli czemu barzo vbożeie y niſzczeie, y przez co śię niezdobi; ále ſzpeci: niepoprawuie: ále pſuie: nie nápaſywa trżody: ále trzodę zabiia y pożyra. Ktoryſz teraz Prałat niebarziey o wyprożnieniu mieſzka vbogich poddanych, á niſz

S. Barnar. Abb. Serm. 76. ſuper Cant.

á niſz o wykorzenianiu złośći ludzkiey myſli? Funduſze y vrzędy Kośćielne iuſz wſproſną y brzydką obrocili lichwę, ani śię teraź vpatruie duſznego zbawięnia: ále dla tego śię gołą, poſwięcaią Mſze y Pſalmy odprawuią, o Biſkupſtwa, Archidiaconaty, Opactwa wadżą, aby Kośćielne prouenta, w prywatne pożytki rozrywali. Dawno y S. Grzegorz/ ná toż cieżko y gorliwie utyſkuie gdy mowi: Naymilſzy Bracia barzo mnie te paſterſkie teraźnieyſze obyczaie trapią, że zaniedbawſzy vſług kaznodzieyſkich, chwyciliśmy śię rzeczy Swieckich y ku potempie naſzey, zowiemy śię Biſkupy; ktorych bowiem powierzanych mamy, ci zaniedbali Boga, y w nieprawoſciach leżą á my milczęm. Jákoſz iednak y Cudzych złośći poprawowáć możem, ſami zle żyiąc? uwáz beſpieczeńſtwo trzody, gdy ſami Paſterze ſtawáią śię wilki, nieſzukaiąc duſz pożytku, ani o niebieskich dzieiach: ále tylko o doczeſnych tego ſwiata ſprawach mysląc. Co kolwiek śie iednak tákowego wtey mierze dzieie/ tákom wyzey námienił/ nieſprawuie tego Kośćioł: ále priuatarum perſonarum error. Jáſny y wyrazny ieſt Piſma S. wyrok/ że w Kośćiele muſzą być pogorſzenia/ ktore choc śie zdarzáią/ przecież iednak uznawa oblubienica Chriſtuſowa/ że Oblubieniec iey/ ktoremu wrodzona rzecz ieſt/ permittere triticum & zizania creſcere ad meſſem, longanimitate ſua, y tákowych do pokuty y reśipiſcentiey czeſtokroć

Idem ſuper Pſal: Qui habitat in Serm: 6. in Calce.

S. Gregor. Pap. Hom. 17. in Euan.

Matth. 18, 7.

ſtokroć

ſtokroć przywodźi/y choć śię pod czas/ tá tákowa miedzy wiernemi morum peruerſitas znayduie/ tedy to przećie Kośćioła Bożego námniey vitiare niemoże; ták/iáko y to godnośći Stanu Anjelſkiego y Apoſtolſkiego nō vitiat, że śię wnim hærezye y ruiny niegdy znaydywały wielkie/y iáko to/v Pánow Ewangelikow/iſtoty wiary Ewangelickiey nieznośi/ że Luter w Biblijey ſwey Prouerbiorum Salamo: Cap. 31. Piſmo S. zle y wſzetecznie commentuie/y tłumaczy/

Przed tym tego byłem rozumienia, iż Bog bez przyczyny Swiętych, człowieka zbawić może, y nabożęńſtwo to, ktore Bogu należy, ku świętym obrocić cięſzkiem, y ſrogiem ieſt bałwochwalſtwem.

Teras tey opinijey ieſtem iż niemoże być nic więkſzem grzechem/ iáko cała y zupełna zbawienia vfność/od Bogá do ſwiętych przenieść. Jednak è conuerſo y to teſz rozumiem/że niewychodźi to z Wſzechmocnośći Bożkiey/ áby Bog niemiał mieć mocy vdźielić tego/ Swiętym czego vdźielił Aniołom/że modlitwy y myśli ludzkie

Luc. 1, 13. widźieć mogą. Jeśli bowiem Elizeuſz/widźiał/ co Gie-

2. Paralip: 21, 12. zy wodległośći robił? Eliaſz Jorámá o vpadku y o-

1. Reg: 28, 16. 17. Eccl: 46, 23. Act. Apoſt. 5, 3. Luc. 1, 41. krutney iego Smierci z nieba liſtem obwieścił; Samuel pokazał śie po śmierci Krolowi Saulowi/ y zwiáſtował mu rzeczy przyſzłe? Jeśli S. Piotr widźiał y wiedźiał ſkrytość ſerca Ananiaſzá y Saphyry? S. Jan Chrzćiciel zbawiciela w zywocie Naſwietſzey Pánny bedącego ieſzcze teſz wzywocie Mátki ſwey

Apocal: 5, 3. 13. poczuł/ S. Ján Ewangeliſtá lubo ieſzcze w Máieſtaćie Boſkim zarowno zdrugiemi Swietemi vwielbionym niebył: ále/tylko do iákichſći chwały Niebieſkiey

Luc. 16, 23. 24. ćieniow był záchwyconym/ co śie ná niebie/ ná ziemi/ y pod ziemią działo/widźiál y ſłyſzał? Lázarz ſiedźiac

Act. Apoſt. 7. 56. ná łonie Abrahámowym widźiał Bogacza wpiekle cieſzką męke cierpiącego: S. Szczepan/ ieſzcze tu ná ziemi bedąc/zbrodźił byſtrym wyſokiey ſwey świątobliwośći okiem/ iáko Aniołowie/ y Swięći w Niebie Pá-

bie Páná Boga wielbią? á bez pochyby/uwielbiwszy go tym ták wielkim tu ná ziemi darem/ potym go/ Bog ztey perfectiyey niedegradował áby w niebie ná zupełną Boską chwałe patrzyć nie miał? Jeśli náostátek/ co ná tym świecie robiem/w piekle diabli widzą? y gdy ich wzywamy/ słyszą? toć pogotowiu świętych (ktorzy poki ciał nieprzybiorą/ duchomsą podobni/á nieporownaną eminentią przechodzą Czartow/ y nietylko za żywotá w cieniach/ szatách/ chustach: ále y po śmierći rożne cuda y dziwy robią) tákowąsz subtelnośćią mogł Bog uććić. Non obstat, gdy świeci Boży/ myśli y vczynki ludzkie widzą / áby przes to distractiam podlegać mieli: bo żadnego vciążenia/ y żadney pracy przes to nieponoszą; Owszem z náwrocenia naszego/ gdy Páná Boga chwalem / wielką maią radość/ y iáko Bog/ ábo Aniołowie/ gdy gniew Boski exequuią/ żadnym niepodlegaią affectom: ták/ y doskonałość świętych żadnym affectom nigdy uwodzić śie nieda/ y widzenie álbo uczestnictwo Boga/ niesprawuie tego/ áby Swięci Boży/ (choc pod czas z szczegulney permissyiey Boskiey mogą cozłego widzieć) iákieykolwiek przes to smutku/ ábo żalu passyiey podlegáć mieli. Jáko tedy niepopełnił bałwochwalstwa ow Piećdziesiątnik / gdy ku ćći y chwale Boga Israelskiego vkłonił śie sludze iego Elizeuszowi / y prosił go: Człowiecze Boży / niechciey gardzić duszą moią / y duszami tych/ ktorzy przy mnie są/ służebnikow twoich. Proszę ábyś śię nád duszą moią zmiłował: y Jakub / gdy rzekł Ezaowi / żebym znalasł łaskę v Páná przyimi proszę podarzenie zręku moich: tákem uirzał oblicze; iákobym uirzał twarz Boga: zmiłuy śie nádemną / á przyimi błogosławieństwo / ktore mi Bog dárował / á ktorem przyniosł tobie: áni Elizeusz / gdy do Eliásza / iáko do nieba w wichrze wstąpił / zawołał / Oycze moy / Oycze moy/ktoryś był wozem Israelskim/y woźnicą iego: Jáko to nie iest zabobonem / gdy tu iedni drugim Páná Boga za śię prośić każem: ták / y to nie iest idolatria/ gdy Swiętych/ nie wten sposob wzywamy/ábyśmy im cześć Bostwa y zbawienia (bo to szczegulnie sámemu

Iob. 1, 8.

Eccl: 48, 15. 4. Reg. 13, 21.

4. Reg. 19. 35.

4. Reg: 1, 14.

Gen. 33, 9. 11.

4. Reg: 2, 12.

memu zbawicielowi przyznawamy) przypiſać mieli: á-
le tą tylko intentią/ że iáko śie/ zá Kośćioł Boży (w kto-
ry śię y my includuiem) modlą: ták śię y zá nas modlić/
y przez tákowe modly wzáſługach Chriſtuſa Páná po-
mocnymi nam być mogą. Dobra y zbawienná rzecz
ieſt/ nieproſząc o przyczynę świętych/ ſamego Páná Bo-
ga wżywáć: ále/ gdy go przez ſługi/ przyiacioły/ y Sy-
ny iego wzywamy/ námniey teſz y tym chwale iego
nieuymuiem: owſzem śię chwałá Páńſka tym barziey
przez to mnoży/ że co by śię ná iednym miáłá odpra-
wowáć mieyſcu: to śię im tym więcey naczynia y in-
ſtrumentow ná rożnych przyczynia mieyſcach/ gdy nie-
tylko śię imię Oyca niebieſkiego przez wiernych tu ná
ziemi wielbi: ale śię y przez Swiętych w niebie ſwię-
ci. Przenieść zupełną zbáwienia ufność/ & vltimato
Iudicum 13; 15. fine laudis directè & immediate modlić śię Swiętym/
iáko Bogu/ y iáko Manue Anjołowi cześć Boſką chciał
Act: Apost 14, 13. wyrządzić/ albo iáko Kapłan Jowiſzow chciał S. Pa-
włowi offiarę oddáć/ mam Maieſtatowi Boſkiemu
zá rzecz przeciwną. Lecz ták ććić świętych iako tych/
ktorzy per beatificæ Viſionis participationem chwały
niebieſkiey/ y łáſki Bozy pełni będąc/ widzą/ y wiedzą/
4. Reg. 1, 14, 2, 16. 27, 37. gdy Páná Bogá chwalem: y iáko ććił ow Rothmiſtrz/
Synowie Proroccy/ Sunamitá/ Eliáſzá: Rzymiánie
S. Páwłá/ y prośić ich/ áby nam przez záſługi Chri-
ſtuſa Páná byli pomocnymi/ iáko/ aby śię zá nami mo-
dlili/ ludzi ná tym świecie prośiem/ niepochodzi to z
żadnym chwały Boſkiey vſczerbkiem. Nieſzkodzi y o-
wo: Ale ſkrytość ſerca ſam tylko ſobie P. Bog zacho-
wáł? Bo iuſz śię ná S. Pietrze y Elizeuśie przeciwnie
pokazało wyżey/ y niepochybia/ to że/ iáko wſzytko to/
co zgrzechem pochodzi Czarći widzą: ták zaś Swięci
Bozy/ patrząc ná ſłonce iaſnośći záwſze świecące/ y
wſzytkim władaiące/ gdzieſzkolwiek śię cześć Maie-
Apoc: 5, 5. 13. ſtatu Boſkiego ná niebie/ ná ziemi/ y pod ziemią ſcią-
gá/ Virtute Viſionis beatificæ wſzytko to w niebie/ w
Bogu/ iák w zwierciedle widzą/ á iáko ſerce ludzkie/
choć wſzytkie inſze przyległeyſzey y odległeyſzey diſtan-
tiey członki/ obecnie ożywia/ żadney przez to niepono-
śi vymy/

śi uymy / owßem poſtáremu zawße zoſtawá nobiliſſima pars corporis & omnium Senſuum centrum: ták y Bog / lubo byſtrym iaſnośći ſwoiey świetey wzrokiem obecnie Swietych karmi y oświeca / przes to / w iſtnośći ſwey nic nietraci: owßem poſtaremuß przecie zoſtáwa owym nayzacnieyßym y náydoſkonalßym centrem / álbo zrzodłem / do ktorego śie zprzedwiekow y ná wieki / wßytkie iego ćći y chwały Boſkiey zbiegaią y ſtáczaią rzeki. Rzecze iednak ießcze ktokolwiek. Ale zbawiciel mowi. Podźćie do mnie wßyſcy: Ja Pan etc. chwały moiey nikomu nie dam. Pokazuiąc / że przyczyná Swietych żadney v niego wagi niema / w kanie Galileyſkiey y náświetßey ſwey Rodzicielki wyſłucháć niechciał: Gdy go pytano / iáka ma być modlitwa / w powßechnym pacierzu / wyraźnie nas tego nauczył / abyśmy śie Bogu: á nieświetym modlili: Abraham o nas niewiedział. Izaák nas nieznał: wßelkie nábożenſtwo / ktore z wymyſłu ludzkiego / á nie z Piſma S. pochodzi / przekletą ieſt y bezrozumna rzecza. Na co wßytko / toß co y pierwey odpowiadam że inßa y bałwochwalſká ieſt rzecz vltimato fine laudis cześć Bogu należącą Swietym oddáwać: inßa y nie przeciwna! owßem P. Bogu ieſt rzecz barzo miła / świetych o przyczyne prośić / czego Bog iaſny przykład pokázał / y ná przyiacielách Joba / gdy ich do łaſki przyiać y wyſłuchać niechciał / aß by śie ſługa iego Job za nimi wprzod przyczynił. Ieśli śie tych ſłow podźcie do mnie wßyſcy: y pacierza powßechnego ſtrictè trzymáć / á inße wßytkie wymyſłu ludzkiego modlitwy y nabożeńſtwa zarzucić zechcem: to Pſalmy / y inße ludzi Swietych modlitwy wybrakować przyiydźie: to Krol Niniwicki / gdy śie w wor oblokł / y w popiele uśiadł / y Dawid / gdy P. Boga w włośienicy y chlebie z popiołem błagał / y ná hárfie wielbił / błądził! to y Maria Magdalena z grzeßyła / że niemaiąc tey od zbawiciela nauki / głowę iego Spikanardową namazała maśćią: to iawnogrześnik przeſtąpił / że śię naypierwy bić w pierśi począł: to ponieważ wßytkich do ſiebie P. Bog wabi / y Panowie Ewangelicy grzeßą / że na kazaniach y w Kośćiołach za śię prośić káżą?

Iob. 42, 8.

Ionat. 3, 6. 2.Reg. cap. 12, 16. 6, 5. Marc: 14, 3.

Ioan: 12,.3.

kaza? ktorych/ kiedy Swieci Bozy niepotrzebuia vczty/ y oto ieszcze pytam/ z kad wzdy y na iaka pamiatke/ vroczystość Swiat Apostolskich y dziś dzien zachowywać zwykli? Na Abrahama/ Izáaká/ odpowiadam: iż prawda to iest ze na ten czas/ co sie tu na swiecie dzialo/ niewiedzieli/ ani slyszeli: bo ieszcze owego czasu w otchłani piekielney/ á nie w niebie byli/ ani Boga widzieli: lecz teras/ gdy ich kto wzywa/ na twarz P. Boga patrzac/ wszytko iak w zwierciedle widza.

O obrazach to pierwey rozumiałęm, że iedne nád drugie więcey nic nie máia: y niezbawiaia, ani grzechow odpussczaia: ale tym sa w materiiey z czego sa vrobione y siła iest obrazow płonney malarzow inuentiiey. Te iednak ktore per artificiatam memoriam swiatobliwe Boskie dzieia w pamieć przywodza, rozumiałem zawsse być chowania godne.

Teraz tegoż iestem rozumienia/ iż kto drewnianenu Crucifixowi/ iáko drewnu cześć wyrzadza/ iawnym iest drewnochwalca: kto in idea Crucifixi temu/ ktorego Crucifix repræsentuie/ honor y cześć czyni/ y to náczynie wyobrazenia przenaswietszey zbawiciela meki/ dla czestszego rospamietywánia/ iáko ná krzyżu dla nas rościagniony y rospiety haniebnie y sromotnie ucierpieć y umrzeć musiał/ w przystoyney vćciwośći y w nálezacym poszanowaniu chowa: dobrze y pobożnie czyni: y przyznawam/ iż tákowe obrazy nie Boska/ ále ludzkich y grzesznych reku sa robota/ y zniszczeć/ á w proch kiedyszkolwiek obrocić sie musza: ani one tych/ ktore sie zdarzáia/ czynia cudow: ále ie dla nawrocenia niewiernych/ á utwierdzenia wiernych/ sam Pan Bog sprawuie swoia moca: ták iáko u S. Piotra/ nie okowy/ ani cień: u S. Pawlá nie chustka: v S. Mat- Act. Apost. 5, 19. 19, 12. Matth: 9, 20. theuszá nie podołek szaty Christusowey owe vzdrowił niewiaste: ále ia przes wiare sam uzdrowił Christus. Non obstat, że przy iednym obraźie raz podczas Pan Bog czyni cuda/ á przy drugim nie czyni cudow. Bo żaden obraz nic wiecy operari nie może/ krom/ że przes konterfekt/ wieksza y istotnieysza nabożeństwa impreze vczynić może/ y iest niby pamieci prawidlem y ratunkiem

tunkiem: Wßelkie iednak tákowe nabożeństwo/ nie do obrażá; ále do owego niepoietego łaski Bożey skarbu (do ktorego Swietych/ iáko slug y przyiaciol Bog przypuścić raczył) powinno śie applicowáć y obracać; á to nábożeństwo/ im śie gdźie w wiekßym ludźi zgromadzeniu gorliwiey odprawowáć zwykło/ tym śie Pánu Bogu przyiemnieyßym stáwa/ za ktorego feruorem, że tu dla świątobliwych ludźi/ raz nas Pan Bog czyni uczestnikami cudow/ drugi raz nie czyni/ sprawuie to owa skryta á nie pościgła taiemnica Boska/ dla ktorey śie Eliaßowi/ za pierwßym płaßcza o Iordan vderzeniem/ owe rostąpiły wody: á Elizeußowi dopiero aß za wtorem: dla czego/ choc siła tych iest/ co niewierza zmartwywstaniu Christusa Pana á przecieß im Bog niepokazuie tego/ ktore pokazał S. Thomaßowi cudu? dla czego/ siłá iest zmarłych świetych Kośći/ lask/ ßat/ y chustek; á przecie tego niewykonywaia/ co uczyniły zmarłe Elizeußa Kośći: co sprawiła Moyzeßowa laska: co chustká S. Pawła y płaßcz Eliaßow zrobił: co wykonywały okowy y cien S. Piotra: dla czego/ choc wiele iest rożnych na Swiećie Krolow/ á przecieß żaden znich niema tey mocy/ ktora za Swiątobliwośćią S. Ludwika Krola Francuskiego maia Krolowie Francuscy/ że tredowatych/ dotknieniem reki swey/ oni tylko sami lecza: dla czego/ choc śiła było/ y iest ku chwale Boskiey/ mieysc y placow: á przecieß za naywybrańßy y naukochańßy przybytek swey S. chwały Kośćioł Ierozolimski Bog sobie obrał: dla czego Panow Ewangelikow/ w vroczyste Swieta zawße barźiey do tego Kośćioła/ gdźie śie zgromadniey y wyśmieniciey chwała Boska odprawuie/ á niß/ gdźie proste y vbogie Nabożeństwo bywa/ chęć wrodzona ciągnie.

4. Reg: 2, 15.

Ioan. 20, 24.

Eccl: 48, 15.

Exod. 4, 7. 8.

Act: 5, 15. 19, 12.

Pierwey rozumiałem, kiedyby chleb w Ciało Christusa Pana miał śię totaliter mienić, á niemiałoby nic Elementu w Sacramencie zostawáć, żeby y sacrament niemogł byc Sacramentem: y nie Element: ale Christus Pan, ktory raz śmierć odniozſzy, wiecey iuß żadney skażitelnośći niepodlega, muśiałby takowym podlegáć przypadkom. G Teraz

Teraz zda mi się raczey ná ſłowiech Chriſtuſa Páná; á niž nad ſłowá zbawicielá / ná wymyśle y opinijey ludzkiey fundament wiary ſwey ſtanowić / y rozumiem / ieżeli tákowa ieſt celeritas modlitw naſzych iż / ſkoro będą wymowione / do Boga przychodzą: káźniy zaś y klątw ludzkich / táka ieſt moc / iż za dopuſzczeniem Boſkim przes nie / podczas w człowieka Czart wſtępuie / á mieſzkaiąc w opętanych / przecieſz y tu męki piekelne cierpi: to pogotowiu Chryſtus Pąn / ſłowo przedwieczne / mogł to ſobie zoſtawić / że iáko mocą wſzechmocności ſwey świętey według natury Boſkiey oraz był w niebie / był y na ziemi / ową ſkałą z ktorey Zydzi pili: álbo / iáko bywſzy w niebie / oraz wſtupie obłoku y ognia na ziemi wednie y wnocy był tu żydom wodzem: tak teſz y teras / táſz wſzechmocności mocą / kiedy chce prawdziwie y iſtotnie chleb w Ciało ſwe przemienić y bywſzy w niebie / onegoſz ciała ſwego / y tu ná ziemi / wpokarmie / tym ſpoſobem / iáko przy wieczerzy oſtatniey dawał / nam vdzielać może. Niewychodzi to z wſzechmocności Boſkiey / iż kiedyby chciał Chriſtus Pan / mogł by (iáko wiara Auſzpurſka uczy) z chlebem / pod chlebem / w chlebie / Ciała ſwego naświętſzego vdzieláć: ale y to teſz nie wychodzi z wſzechmocności Boſkiey / że / iáko Bog mocen był z kamieni / Syny Abrahamowe wzbudzić: z wody wino uczynić Lotową żonę w ſol obrocić laſkę w węża / węża w laſkę: y glinę w Jádáma przemienić: á owego zgliny vformowanego Adama naturę ludzką na się przyzuć: tak teſz chleb w Ciało ſwe przemienić / y tego ciała właściwie y iſtotnie nam vdzieláć może ktore lubo nie wtey iaſności iáko ieſt w niebie / oczom naſzym da się widzieć! przecieſz iednak / iednoſz y toſz ieſt / ktore w żywot Naświętſzey Panny z nieba zſtąpiło / y ktore na prawicy Boga Oyca ſiedzi. Non obſtat, że oycowie ſwięci / Ciało Naświętſze częſtogeſto nazywaią chlebem aby się zatym Ciało naświętſze miało z chlebem łączyć: bo po poſwięceniu zaraz / za ſłowy poſwiętnymi / chleb obraca się w Ciało Chryſtuſa Pana / ktore / kiedyby się (podług opiniiey Lutra) z chlebem łączyć / y w chlebie / z chlebem / albo

1. Cor: 10. 2, 4. 5.

Luc. 3, 8. Gen. 19, 26. Exod. 4, 4. 7, 10.

pod chlebem zawieráć miało: to / ponieważ przyimuiem to Ciało / ktore w żywot Naświętszey Pánny z Nieba zstapiło musiało by nasladowáć / że teź / y Naświetsza Panna / vrodziła Chrystusa Pana z chlebem / w chlebie / y pod chlebem: y teras Christus Pan z chlebem / w chlebie / y pod chlebem / śiedzi w Maiestacie Boskim; á zatym bysmy iuż / nie według ordinatiiey Christusa Pana / samo iego Ciało: ále nad ordinatia / coś wiecey to iest chleb y Ciało przyimowali: y oraz byś my chlebowi y Zbawicielowi zarowna cześć wyrzadzali: Lubo tedy Ciało przenaświetsze / Pismo y Doctorowie swieci / częstokroć nazywaia chlebem / słusznie śie to dla tego dzieie / że śie y sam Chrystus Pan tak nazywa żywym chlebem / Ktory z Nieba zstapił; y iż duszy / nie w cielesny ále w Duchowny obraca Ioan. 6, 61.
śie pokarm; y ratione pręteriti temporis, to iest / iáko rzekł Christus Pan / slepi widza chromi chodza; nie żeby Math. 11, 5.
slepi widzieli / chromi chodzili: ále / że ci / ktorzy przed tym byli chromymi / potym chodzili: ktorzy byli slepymi / potym przeyrzeli: ták y Sacrament Naświetszy / ktory przed tym był chlebem / stał śie potym przenaswietszym Ciałem. Ani ieszcze owo szkodzi: Częstokroć krew z Sacramentow Rzymskich ciecze? Christus Pan iuż wiecey obrażenia nieznośi: toć tedy w tych Kościoła Rzymskiego Sacramentach / zdopuszczenia Páńskiego fałsz / y iákas byc collusia muśi? Bo kiedy Sacramenta koła y krew znich ciecze: tedy przes to ciało Pańskie obrażenia nieponośi: áni krew z boku Boskiego wylana ciecze: ále na ten czas / ták pokazuie Zbawiciel ćudownie przedziwna Ciała y krwi swey przenaświetszey w Sacramencie istność / iáko niegdy S. Thomaszowi (gdy aby Christus Pan Ioan. 20, 24.
miał zmartwychwstać, uwierzyć niechciał) niezmyślnie: ále istotnie bok przekłoty / y rece przebite pokazał: á przecież ná ten czas / bez bolu / w Naturze Boskiey człowieczey / był Christusem całym. Nie znośi ieszcze Transubstantiatiiey y Gelazius Papież (acz drudzy rozumieia / że to nie iego: ále inszego Gelaziusza sententia była) ani S. Ambrozy y Theodoret / gdy prawia iż

 Sacra-

Sacramenta Ciała y krwi przenaświetßey / natu-
ry álbo iſtnoſci chleba y wina nietraca: Bo prze-
ciwko wyraznemu Chriſtusá Pána wyrokowi / gdy
rzekł / To ieſt Ciało moie: ánie rzekł / to ieſt y chlebem
y Ciałem moim: y przeciwko ſamym ſobie / gdy gdźie
indźiey contrarium wyznawáią / nic przeciwnego nie-
rozumieli / áni rozumieć mogli: ále to ich było / y ieſt
rozumienie / iż chleb y wino / lubo śie iſtotnie w Ciało
y Krew Chriſtuſa Pána mieni: tedy przecie y owaß
Krew / y owo Ciało / w oczách naßych niemieni iſto-
ty ſmaku y kßtałtu albo figury po chlebie y winie po-
zoſtałey. Chowanie Sacramentu náświetßego / aby
miało być potrzebne / do wiary / zdało śie y mnie rze-
czą przytrudnieyßą: á to ztąd / że ſkład powßechny
Apoſtolſki / ma to o Chriſtuśie Pánie Swiadectwo /
iż do nieba wſtąpił / y ſiedźi ná práwicy Boga Oyca /
á z tam tąd / przydźie ſądźić żywych y vmarłych: za-
czym / ieśli to prawda / że mießkanie iego ieſt v Boga
Oyca: to nie w Cymboriach. Więc do tego Chriſtus
Pan / Sacrament Ciała ſwego Naświetßego / ſpoſo-
bem pokarmu / ku ożywieniu dußy / á nie do chowa-
nia poſtanowić raczył. Teras śie iednak / do tego
rozumienia ſkłaniam / że Ciáło Chriſtuſa Pána / okre-
ślanego bytnośći czaſu y mieyſca niema: owßem / iáko
Chryſtus Pan / lubo iedną ieſt Troycy Przenaświet-
ßey oſobą / mießká we dwu Boga Oyca y Ducha S.
oſobách / y wßytek świát w iedney ogárnywa ręce / á
żadney miary / diſtantiiey / y ogarnienia: ták / lubo w
śiłu / y rozlicznych Sacramentu Náświetßego / oſo-
bach / y na iednym / y na ſiłu mieyśćach / iednym ſwym
przenáświetßym Ciálem / oraz być / y przemießkiwáć
Num: 9, 18. może. Jako / poki chćiał w oſobie ſkały wolno mu
1.Cor: 10, 5. było za żydami chodźić: nád Arką Maieſtat chwały
2. Reg: 6, 3. ſwey S. ſobie na Cherubinie poſtanowić: gdy śie po
dobało w żywot Náświetßey Rodźicielki z nieba
zſtąpić: przez zawarte drzwi prześć: umarßy / w ca-
łym y zupełnym ciele z podkamienia trzeciego dniá
Exod. 3, 2. powſtáć / y piekło z Niebem przeiść / y przeniknąć: w
oſobie płomienia ogniſtego we krzu śie pokazáć: ták mu-

gdy

gdy śie podoba / chleb w Ciało swe przemienić / y poki chce / istotnie w postáći Sácrámentu náświętszego y tu być / y przemieszkiwáć wolno. Inaczey / ieśliby Christus ex plenitudine suæ diuinæ Maiestatis niebył mocen oraz / y na prawicy Boga Oyca śiedzieć / y tu być na ziemi : przyszłoby Sacramentálnym Christusa Páná Słowom. To Iest Ciało Moie, To Iest Krew Moia &c. powstáć / y aliud dicere, aliud esse. Mniey y owo szkodźi / że pierwszych powszechnego Kościoła czásow / co Hostiy zostawało / to niewinnym rozdáwáno dziatkom : zaczym ztąd káżdy uznáć może / że Sacramentu náświętszego niebyło zwyczaiu w Cimboriach chowáć : Bo iest to tak / że co po Communiey zostáwało offiar w kośćiele / á na spolney wieczerzy wierni zieść niemogli : to vbogim rozdawano : hostie záś Sacramentu naświętszego / nie tylko chowano w domach : ále podczas y przy sobie noszono : á niegdy y niewinniątkom rozdawano : ále to bywało czásu prześladowania / y aby dla niespodziewaney potrzeby / tákowe Sácramentá Ciálá y krwie Christusa Páná / zawsze pogotowiu były. Że mu tedy na ow czás Chrześcianie takowey / iáko teraz / ćći y honoru nie czynili : sprawowálá to / cześćią owych czasow vbogieᵒ kośćiolá niedołężność : cześćią metus y niebespieczeństwo Chrześcian od Pogan. Teraz / że mu śie większy odawa honor : sprawuie to maior deuotionis solertia, y figury starozakonne. Jeśli bowiem ku ćći y chwale Boskiey / Jozue przed Arką trąbić / y kapłanom ią nosić kazał : Jeśli Dawid ze wszytkim Jsráelem / wyszedszy przed nią na hárfie grał / y na inszych instrumentach : toć gdy śie y teras / nie chlebowi : ále zbawicielowi cześć wyrzadza / żadney to nagany mieć nie może : ile / że ta cześć y to Ciálá náświętszego chowanie / nie na inszey śie przecie intentiiey záśadzá / tylko / áby śie (strzeż Boże choroby y iakiey inszey nagłey potrzeby) podług ordinatiiey zbawiciela / w pokarm y posiłek grzeszney obrácało duszy. A / że takowe Hostie. po poświecenin biorą moc Sacramentalną / y zostaią prawdziwym Chrystusá Páná Ciálem / skazuią to te sá-

Hieron in 1. Cor: 11.

Iosue: 6, 20.

2. Reg: 6, 5.

me zba-

me Zbawicielá ſłowá (TO IEST CIALO MOIE &c.) bo/
ázáżby był inaczey Zbawiciel wyrzekł / á niż w rzeczy
było? Azaż / kiedy by był Judaß / álbo ktory Apoſtoł/
na ow czas Sacramentu náświetßego nie przyiał / nie
były by owe ſłowá Chriſtuſá Páná prawdziwemi ſło-
wy? y nie zoſtáwał by był ow Sacráment Ciáłá ná-
świetßego práwdziwym Zbawicielá Ciáłem: Azaß/ po
wyrzeczeniu ſłow. TO IEST KREW MOIA reſiduitas
krwi owey w kielichu pozoſtałey / nim vſt oſtátniego
Apoſtołá / doßłá / nie zoſtáwałá właściwą krwią
Chriſtuſá Páná. Rzecze iednák ktokolwiek. To gdy
śie Sacrament náświetßy pali / kole / przes robaka to-
czy etc. tey takowey ſkazitelnośći Chriſtus Pan pod-
lega? Na co/odpowiadam: że lubo Ciało Chriſtuſá Pá-
ná bywá tykane/ kłote/ y palone: tedy przecie przes to
Chriſtus Pan niecierpi/ták iáko y przes to niecierpiał/że
go kußąc diabeł nośił/y iáko teras niecierpi/iż per eſſen-
tiam ſuam diuinam ieſt ná każdym mieyſcu / y ták ná zie-
Pſal: 138, 8. 9. mi / wziemi / y pod ziemią: iáko w morzu / y w ſamym
piekle w iſtocie ſwey Boſkiey ieſt zupełnym: bo ponie-
Roman: 6, 9. waß / raz vcierpiawßy po zmártwymwſtániu żadney
iuß wiecey ſkazitelnośći nie podlegá: przeto y tego
tákowego znißczenia wiecey nieznośi: ále śie ná ten
czas/ tylko virtute diuina & modo ſupernaturali non
per corruptionem, ſed per deſitionem Specierum panis
& uini: nie przes żádną właſciwey ciáłá iſtotnego ſka-
zitelnoſci ſpráwe: ále przes vſtánie przymiotow chle-
bá y winá / pozoſtáłe chlebá y winá przypadki: to ieſt
ſmák/ okrągłość/ biáłość/ káżą y nißczeia: á te przy-
pádki od ſubſtántiiey Ciáłá náświetßego / ták rożnią:
iáko rożni ſwiátłość od iſtoty ſwiece: vmbra y białość/
álbo czarność / od iſtoty ciáłá: promien ſłoneczny / od
iſtoty ſłoncá repercuſſia przezroczyſtośći zwierciá-
dła od iſtoty ſklá: ſmák/ ktory / iáki kto ſobie obrał / był
w mannie/ od iſtoty owey z Niebá żydom ſpußczaney
manny. Náoſtatek iednák / bedźie ießcze te quæſtią
kto chciał ták zatrudnić. Wielkim to ieſt błedem /
w ſłowiech TO IEST CIALO MOIE, TO IEST KREW MOIA
rozumieć żeby tám miáło być práwdziwe y iſtotn[illegible]

Chriſ[illegible]a

Chriſtuſá Páná Ciáło: Albowiem na ten czas w oſobie Boſkiey/Bogiem y człekiem będąc/ieſzcze żył Chriſtus / y ciáłá od krwi / á krwi / od Ciáłá nierozdzielił: zaczym / niemoże tam być prawdziwego / iſtoney krwi y Ciáłá Chriſtuſa Páná vdziału: á tym bárziey / że doſtoynośc Boſka nieznośi tego / aby śię wzołądku człowieczym/Bog miał w proſtą pokarmu materią obrocić: bo iákoż by go tam Anjołowie y ſwięci Boży wielbili? Więc/ trudno to / żeby tam pod oſobami chleba y wina Chriſtus Pan Ciało y Krew ſwe miał zawierać: ále raczey/żeby ta Ceremonia vżywania chleba y wina tylko byłá przypamiętaniem przyſzłey zbawiciela męki: á to przypámiętanie / przez pokarm duchowny / áby śię dopiero w odpuſzczenie grzechow grzeſzney obrácáło duſzy: bo iáko / gdy śię Chriſtus Pan názywá macicą winną / drzwiámi / drogą / nie przeiſzczącał śię we drzwi / drogę / y macicę Winną: ták / y wtych słowiech / To Iest Ciało Moie To Iest Krew Moia. nie przeiſzczycił śię w chleb y wino / y nie ten był iego vmyſł / żeby ten chleb y to wino / ktore dawał / miáło być właściwym Ciałem y właściwą krwią iego: ále / że by to tylko / tego ciáłá / ktore miało być wydane / y tey Krwi ktora miáłá być wyláná / było to znakiem y pamiątką: Ná co odpowiádam / że oportet nos in Captiuitatem redigere intellectum in obſequium Chriſti. Mowi Auguſtin S. Gdy by mię. ktemu powágá Kośćiołá nie przywodziła y Ewangeliy bym niewierzył. Że tedy / o słowiech tych Chriſtuſá Páná / To Iest Ciało Moie, To Iest Krew Moia takową zdawna / iáko terás ieſt / w powſzechnym Kośćiele wiarę / nie tylko figury ſtarozakonne wyrażaią; ále y piſmo S. y Doctorowie S. iáśnie vtwierdzaią: barziey śię trzeba na powadze Piſmá y Doctorow á niż na gołey / y przez Kalwiná dopiero ſwieżo wymyśloney opiniiey ſądzić. Pokazało śię wyżey w figurze ſkały / obłoku / árki etc. że Bog ieſt mocen oraz y w Niebie / y tu być na ziemi: że miáry / bytu / y mieyſcá okreſlonego niema: owſzem rożne ma pomieſzkániá ſwoie / á wſzytek ſwiát / ieſt wnim / y zawiera śię w ręku iego iáko ziarno w morzu: y mocen

Continuatio Obiectionis.

Solutio.

Pſal: 17, 7. 8, 9.

ieſt/z tego/czego niebyło/co chce/ſtworzyć/á co ſtworzył/
zniſzczyć: á pogotowiu/ziedney ſiła vczynić rzeczy y iedne
wdruga przemienie/y przeiſćić? Pokazało śie/że choc śie
Hoſtia páli/ depce/kole/etc. na ten czas/nie Chriſtus/á-
ni Ciáło iego Przenáświetſze cierpi/lubo tedy zdá śie być
rzecza proſta/y przycieſzſza wierzyć/żeby Bog w uſta lu-
dzkie w chodził: zaiſte nie rownie proſtſza y grubſza rzecz
ieſt Bogu niewierzyć/y iáwnie ie° ſłowa ſpoćić/á co zba-
wiciel wyrzekſzy: To Iest Ciało Moie: To Iest Krew
Moia, chciáł mieć Ciáłem ſwoim tłumaczyć/że to nie-
ieſt Ciálem Chriſtuſowym: nie ieſt Krwia Chriſtuſo-
wą; ále to ieſt chlebem y winem. Podobieńſtwo ma-
cicy Wina / drzwi / drogi / etc. niemoże Pánow E-
wangelikow namniey weſprzeć: bo inſza rzecz ieſt figu-
rate in parabolis mowić: inſza ieſt / co iſtotnie ſtanowić:
Kiedyby nieudolność rozumow naſzych (ktore czego
niewidza/ wto niewierza) nam panowáć miáłá? to
według zákálu proſtego naſzego człowieczenſtwa/
przyſzłoby nam wierzyć/że/y nim Bog co ſtworzył/
niebyło żadney Boſkiey chwały/bo/poki żadnego ſtwo-
rzenia nie było / á ktoſz miał Boga chwalić? toby śie
nie za rzecz iſtotna; ále za fabułe rozumieć musiało że
przeklęty Lucifer z Nieba ſtracon: bo ktoſz to o tym
piſał / widział? to / kiedy wiara mieyſca mieć niema /
rzec śie może / że / y chrzeſt / nic inſzego nie ieſt / tylko iá-
kás Methaphora. A ieśli iáko Panowie Reformati
Ewangelicy twierdza / nieznośi tego Bog: áby vſty
ludzkimi / cieleśnie był przyiety: pytam / czemu to do-
ſtoyność Maieſtatu Boſkiego zniosła / że śie Bog w
żywot Matki ſwey przenaświetſzey wćielił / y bez
ſzwanku Panieńſtwá iey / z żywota iey / na ten ſwiat
wyſzedł? pytam iáko go tam Aniołowie ććili / y wiel-
bili? pytam/ ieżeli tu ná tym ſwiećie Krolom Pánom/
gdy niechcą być vznani / w peruki y w Maſzkary przy-
bieráć śie wolno? czemu Bogu/ gdy oczom naſzym / dla
pierworodney rodzicow naſzych ſkazy w przyrodzoney
iaſnośći pokazáć śie niechce / niema być rzecza wolna w
niezwyczayney Sacrámentu naświetſzego ſzaćie tu in-
cognito dáć śie widziec? Pytam / ieśli Pánam Ewan-
gelikom

gelikom wolno vymowáć wßechmocnośći Boſkiey/ y wierzyć że w Sacramencie náświetßym Chriſtus iſtotnie być nie może? czemu nam katolikom niema być wolno/ tey wßechmocnośći Zbawicielowi przyznáć/ że iáko/ ile ieſt Bogiem/ ieſt iedynym/ ieſt y troyiedynym: ták mocą ſłowa/ (przes ktore niebo y ziemię ſtworzył/) pod rożnymi/ y rozlicznymi chlebá y winá oſobami/ oraz w iednym Ciele ſwym przenayświetßym/ na rożnych y rozlicznych może być mieyścach? ktore przedwieczne ſłowo/ieżeliby mylić y błądzić miáło; to by ſam Pan Bog mylić/ błądzić/ zawodzić y grzechu by nam być przyczyną musiał. Oſtatek/ do ponißßego o communiey pod dwiema oſobami punctu odłożywßy/ ták concluduie/ że/ iáko/ dla czego Bog wradach ſwych nieogarniony/ przeciw niewinnośći Joba ſługi ſwego przeklętemu Czartowi dał śię zruſzyć? dla czego mu śię żydow/ wiedząc że ſyna iego iednorodzonego/ vkrzyżowáć mieli/ w ſłupie obłoku y ognia tu na ziemi podobało wodzić? dla czego ow/ co więcey manny nazbierał/ zſkrytey á niepośćigłey taiemnicy Boſkiey/ niemiał iey więcey/ nad owego/ co iey mniey nazbierał? dla czego w Jerichu przed Arką vpadały mury? badáć śię/ ieſt rzecz prożna y nadaremna: ták dla czego śię Chriſtus Pan bywßy Bogiem ßatanowi pozwolił kusić y piaſtowáć dla cze° śię przeklętemu Judaßowi/ wiedząc że go miał wydáć/ dał pożywáć? dla czego y teras/ pod czas złym y niegodnym kapłanom pozwala śię tykáć/ rozumem ludzkim/ chcieć poscignać głupia ieſt rzecz y bezrozumna.

Iob. 2, 4.
1. Cor. 10, 4.
Num: 9, 18.
Exod. 16, 18.
Ioſu: 6, 20.
Matth. 4, 5.

Pierwey o Communiey tego byłem rozumienia, że iey Chriſtus Pan vczniom ſwym na oſtatniey wieczerzy pod dwiema oſobami vdźielał.

Teraz powiadam/ że wielka y poważna ieſt po Communiey pod dwiema oſobami ratia/ iż Zbawiciel przy oſtatniey ſwey wieczerzy/ oſobnie Ciálá ſwego przenáświetsego oſobnie krwi ſwey przenáświetßey udźielał; Zaczym żebyśię/ za tákowym ciáłá od Krwi przenáświetßey rozłaczenia przykładem/ w oſobie chleba/ Ciáło y Krew przenáświetßa: á w oſobie kie-

bie kielicha / Krew y Ciáło náświętße oraz y spolnie zawieráć miáło / zda się to wierze y rozumowi powßechnemu rzecza być przeciwna: á tym barziey / że teß pod dwiema osobami Communia / nie tylko S. Jan y S. Paweł / ták / iáko ia sami od zbawiciela brali ále y Concilium Constantienskie / iawnie vtwierdzaia. Lecz è conuersò y to teß vwagi godno / że aboß w osobie chleba przyimuiem żywego y niedzielnego Christusa: ábo przyimuiem zmarłe iego / y od Krwi rozdzielone Ciáło. Jeśli rzeczem / iż / na tę pamiatkę / że Zbawiciel przes śmierć / za nas Ciáło od krwi rozłaczył / przyimuiem pod osoba chleba / osobno y udzielnie zmarłe ciáło: á pod osoba kielicha / przyimuiem zosobna zmarła Krew Christusa Páná / toby ták musiało być dwoie Ciáło / y dwoia krew Christusá Páná: iedno w niebie żywe drugie tu na ziemi zmarłe: ábo gdzieś ießcze cierpiace / y krew wylewaiace: á to być niemoże: bo Christus Pan / iuß więcey niecierpi / y w owym że zás przenáświętßym ciele / w ktorym był vmarł / ożył / á vmarł był / nie iáko Bog: ále iáko człowiek: zaczym / gdy byśmy przyimowali zmarłe Ciáło / y zmarła krew Christusá Páná: to byśmy nie zupełnego przyimowali Christusá: ále bez duße. Jeśli zas rzeczem że w Sacramencie náświętßym przyimuiem żywego Christusá: to się rozumieć muśi / że / iáko się w osobie chleba zawiera niezmarłe: ále owo żywe / ze krwia / Christusá Páná ciáło / ktorego Christus Pán / ießcze żyiac vdzielál vczniom: ták się teß zás w osobie kielicha / zawiera nie zmarła: ále owa żywa krew z ciałem / ktorey Christus Apostołom vdzielał: á bez pochyby vdzielał krwi żywey: bo teß ießcze był nievmarł / zaczym dla przyrodzonego / żywego Ciálá ze krwia / zwiaſku / musiało być oraz ciało przy krwi żywe y krew przy ciele żywa. Inaczey / przyimowali byśmy tylko cześć Christusá Páná: bo Ciáło bez krwi / y krew bez Ciálá / nie iest całym Christusem: ále tylko cześcia. Tey tajemnicy Boskiey / że Kościoł powßechny raz pod iedna; drugieraz pod dwiema osobami pozwalál / nie się trzeba dziwowáć: oboie to bowiem stawáć może / iż iá-

Roman. 6, 9. 10.

Ioan. 6, 51. 57.

iż iáko żydzi / ktorzy názbierali wiecey Manny / nie- Exod.16,18.
mieli iey wiecey nád owych/co iey mniey nazbierali: ták
bądź pod iedną osobą: bądź pod dwiema osobami Sa-
cramentu náświętszego kto zażyie/ iednákowoż go y za-
rowno zażyie/á nie wiecey áni mniey weźmie w iedney/
aniż w drugiey osobie / lubo to w cáley hostiiey / álbo
wrożnych y udzielnych iey okruszynach ? lubo w zupeł-
nym Kielichu/ álbo w naymnieyszey kropli wina. Ja-
ko bowiem Bogá wszechmogącego iednaż y zarowna
iest moc wiedney / co we dwuch / álbo we trzech Troy-
cy Przenáświętszey osobach: ták też / bądź wiedney /
bądź we dwuch Sacramentu náświętszego osobach /
iednaż y zarowna iest / moc y istota: y tyleż iest zba-
wienia/ mocy/ y esentiey wprzenáświętszym Christusá
Páná ciele : ile we Krwi : y zaś tyle we Krwi: ile
w Ciele / podobieństwem zwierciadła / ktore/ ták w cá-
łości; iáko y w sztuki pokruszone/iednoż y zarowne ob-
iecti czyni widzenie. Jeśli tego/nie przes co inszego/tylko
przes wiare Pánowie Ewangelicy dochodzą/że zbawi-
ciel/ nie żywego Ciálá/ ani żywey Krwi: ále zmarłego
Ciálá bez Krwi / y zmarłey krwi bez Ciálá / y bez dusze
Apostolom udzielał: y teras (przeciwko wyraźney S.
Páwła nauce / ktory twierdzi / iż zmartwywstawszy Roman. 6, 9.
Zbawiciel iuż wiecy / nieumiera / ani krwie wylewa)
pod osobą chleba / od prawdziwego ciálá / Krew od-
dalá: á pod osobą / kielicha / prawdziwą y istotną krew
od Ciálá dzieli: czemuż też mocą teyże wiary / y my
Kátolicy / niemamy intellectus fragilitatem, ea Supe-
rare fide, że Apostolom / y ciálá ze krwią / z Duszą / y
z Bostwem żywego : y krwi z Ciálem y z Bostwem
żywey udzielál / y teras w naświetszym Sacramencie
tym że sposobem / pod osobą chleba / przy żywym ciele
zawiera owe / nie zmarła : ále żywą krew / ták / iáko
iey żyiąc udzielál ucznom : y pod osobą Kielicha/ przy
żyweykrwi / zawiera / nie zmarłe : ále owo żywe Chri-
stusá Páná Ciáło / ták / iáko / go ieszcze żyiąc udzielał
ucznom: á to/ tą mocą / ktorą mocą / ziednego bochen-
ka / we dwunastu Chleba Kawałkach / nie dwunasta
Ciáł : ále iednym prawdziwym swym istotnym ciálem/

 cudo-

cudownie / á rozumem ludzkim niepościgle dwunastu Apostołow nakarmił / y pieciorgiem chleba ludzi pieć
Ioan. 6, 10. tyśiecy nasycił? ktorą mocą / Adama z mułu: á z żebra Jadamowego Ewę; y zaś z Ewy tyle millionow ludzi stworzył / y tych záś wßytkich rossypane prochy / dnia ostatniego zbierze w ciáła / y wnie duße wleie? ktorą mocą / od początku świátá / ziemię codziennemi
Eccl: 1, 7. mogiłami karmi / á morze obecnym wod ze wßytkiego świátá decursem vstawicznie napełnia / á przecie granić y miary ich nigdy nieprzebierá? kto powadze Kośćiołá powßechnego vstąpić / y temu dáć wiary niechce / że pod iedną osobą własnego / y istotnego Ciáłá Zbawiciela ze krwią pożywamy / y iż / ták wiele ma Sacrament náświetßy zbawienia mocy y essentiiey pod iedną: iáko y pod dwiema osobami? á zasadza fundament y intentią zbawieniá swego / natym / że Sacramentu náświetßego ta koniecznie iest exigentiá / áby wnim było / álbo zmarłe ciáło bez krwi / á krew bez Ciáłá: álbo iedno Ciáło / á dwoia krew / to iest iedna przy Ciele żywa / á druga bez Ciáłá w kielichu zmarła / á przytym czwarty chleb / piąte wino: álbo teß / poniewaß Zbawiciel roskazuie / iakom iá czynił / ták
Ioan. 13, 15. wy czyńcie / koniecznie Sacrament przenáświetßy / ták przyimowáć / zechce / iáko go Apostołowie przyimowali: takowemu każdemu przyidźie / ábo po wieczerzy leżąc w przaśnym chlebie przy baranku y Ceremoniy nog vmywania w liczbie dwuastu tylko / á nie wiecey osob / Sacramenta rękoma odbieráć / przyimowáć / consecrowáć y inßym dawáć: álbo teß / poniewaß w iákim naczyniu / czy wśklanym / czy w miedźianym Zbawiciel krwi swoiey vdźielał / zgodney decisiy nie maß / poty / poki decisią / nienastąpi / in toto Sacramentow używania poniechać / á zatym śie y kośćioła społeczności wyrzec. A iż śie iuß niektorzy y ztym wyrywaią: ále iuß pozwalamy / że krew iest przy ciele: á Ciało przy krwi żywe; tedy y na to odpowiadam; że ktorzy ták wierzą / nie Kalwina / áni Lutra: ále Rzymskiey nasladuią wiary. Wßakże iednak / w tym rożnią że niedousywaią zasludze y godności iednego. Christusá Páná

ciáłá;

ciáłá ; ále potrzebuią do zbawienia dwoiego ciáłá/ y dwoiey krwi Chriſtuſá Páná : my záś Kátolicy wierzem / że tyleſz ma łaſki y mocy iedno Zbawicielá Ciáło: ile do Zbawienia nie tylko iednemu grzeſznemu człowiekowi : ále wſzyſtkiemu trzeba Swiatu y iż ták wczaſtce: iáko y w naywiekſzey Hoſtiey / záwiera ſie całe y zupełne zbawienie/ y cały / żywy / y zupełny Chriſtus. A ſłuſznie: Twierdza bowiem niektorzy / iż kiedyby krwi Chriſtuſá Páná iedna kropla na piekło upaść miáłá / zarazby przes to Czarci y przekleci do zbawienia przyśli. Jeżeli tedy iedna kropla krwi przenáświetſzey / tey ieſt mocy y potentiey? czemuſz przyiecie całego y zupełnego Chriſtuſá / gdy go przes ſkryta á niepościgla Duchá S. ſprawe duchownie pożywamy / wtym ciele / y wtey krwi/ iáko śie przy oſtatniey wieczerzy Apoſtołom dawał/ y iáko śie po mece ſwey przenáświetſzey S. Thomaſzowi/ y inſzym Vczniom pokazywał / do zbawienia ſufficere nie ma ? czegoſz niedoſtawa / kiedy śie kto wten niepoietey łaſki Bożey pahiż y nieprzebrany zbawienia ludzkiego / talent prawdziwego / żywego / y iſtotnego ciáłá Chriſtuſá Páná ze krwia y z Boſtwem przybierze y uzbroi. Jeſliſz wierzem / że grzeſznego człowieka / czáſu ſmierci / gdy Xiedza mieć niemoże / przy prawdziwey Katolickiey wierze / ſama / w imieniu IESV contritia zbawia? czemuſz w Sacramencie żywy y iſtotny IESVS niema być zbawieniem? czemu Bog iáko w ſłupie / obłoku / y ognia / álbo we krzu / ták y w Sacramencie náświetſzym niema być mocen/ być ſobie Bogiem cáłym/ rownym y zupełnym? Atym barziey/ że oſtatniego Chriſtuſá Páná teſtamentu/to tylko ieſt ſamo eſſentialne legatum/krew y ciáło:chleb y wino/ ſa exemplarzami/ na ktorych exemplarzach/ lubo dwuch lubo iednym taſtament/napiſany bywa/przecieſz owe obadwa authentyki/ lubo cõiunctim pod iednym Exemplarzem/to ieſt/pod iedna oſoba: lubo diuiſim pod dwiema exemplárzami / to ieſt / pod dwiema oſobami wychodza/ iedneyſz zoſtáwaia / doſkonałośći / iedney wagi / iedney mocy. Jáko Kośćioł/ niewykroczył / że co 1. Cor: 10, 4. Num: 9, 18.

Christus Pán w naczyniu prosty chleba bożey łamiąc Apostołom dawał / to on w całe bez łamania hostię odmienił: ták y przes to niegrzeszy / że co Christus Pan krwi swy przenaświetszey vdzielał / wnaczyniu kielicha / to iey on vdziela w naczyniu naświetszego Ciała: á to / ztey przyczyny / że to tylko samo Ciáło / y ta sama krew Christusa Páná iest włásciwym y istotnym zbawienia ludzkiego owocem: chleb y kielich / przes się niezbawiaią: ále są tylko niby łuszczyna / w ktory się zawiera ow prawdziwy y istotny zbáwienia ludzkiego owoc. Non obstat, że S. Jan y S. Paweł używanie Sacramentu naświetszego pod dwiema osobami wyrazaią: bo bywała w prawdzie za czasow Apostolskich Communia pod dwiema osobami / ile u Koryntchow: ále tesz bywała y pod iedną osobą / mianowicie v Zydow: y gdy Christus Pan v S. Janá krew wyráża czyni to ku náwroceniu Kapharnayczykow / ktorzy podług Starozakonnego zwyczaiu wystrzegaiąc się offiar krwawych / dla przytomności krwi / Ciáłá Christusá Páná nieśmieli vżywáć: iednak y tam przecie / oraz Zbáwiciel / y samemusz chlebowi albo Ciálu / náświetszemu moc zbawienia przypisuie; z kąd uznáć / że y owych Czasow / y pod iedną / y pod dwiema osobami Sacramentu náświetszego wolne & indifferens vżywanie było. Nieszkodzi y concilium Constantienskie: bo y to niezności vżywania Krwi Christusá Páná: ále tylko sposob vżywania tym kształtem mieni / że co przed tym Stolica Rzymska dla uznania y wyłączenia wykletych od Kościoła powszechnego Manicheyczykow (ktorzy bywszy tey opiniiey / że Christus Pán krwi za nas nie wylał / ani na krzyżu práwdziwie vmarł / Sacramentu inaczey / tylko pod iedną osobą przyimowáć niechcieli) Communia iedno-osobna zniosła / á postanowiła byłá dwoy-osobną: to záś / gdy Manicheyska wyginęła sectá / Concilium Constantienskie do pierwszego pod iedną osobą vżywania zwyczaiu przywiodło / á Communią dwoy-osobną zniosło: á to / tą mocą / ktora mocą odmienił Kościoł przaśny chleb w Hostie: wieczorną Communią w poranek / y

S. Augustino de Hæres: c. 46.

insze

inße około Sacramentu náświętßego Ceremonie. Jeßcze y owo minus obstat: ále przy mannie byłá opoká. Bo że ta figura nieſtanowi dwoiey oſoby; tym się to ſamym znaczy/ iż tam zaraz nie vpodobałá się wielom owa Woda/ y iawnie Moyżeß świádczy/ że ia żydzi na Pánie ßemraniem wyćisneli/ y Páná tym rozgniewali/ dla czego też owo mieyſce/ pokuſá/ á wodę/ Woda przeciwności nazwał. Jeßcze iednak kto rzecze: Przecież Christus Pan Apoſtołom Sacramētu naświętßego pod dwiema oſobami vdzielał: á Apoſtołowie na ten czas nie byli ießcze Apoſtołmi: ále proſtymi laikami: bo dopiero po zmartwychwſtaniu Páńſkim/ Apoſtołmi być poczeli. Jeſliß tedy na ten czas/ nie iáko Apoſtołowie ále iáko laicy od Kriſtuſá Páná pod dwiema oſobami Sacrament náświętßy przyimowali? tego teraz y tymże ſpoſobem/ poſpolitemu człowiekowi vżywáć wolno? Jeśli się też zaś (iáko Katolicy twierdzą) te słowa Czyńcie na pamiątkę moię/ nie do wßytkich wiernych: ále tylko do Apoſtołow/ iáko do kapłanow ściągáć y referowáć máią? to ludowi poſpolitemu/ ponieważ o tym/ aby poſpolſtwo Communiiey vżywało/ (krom tego iedynego) żádnego inßego/ Bożego przykazania niemaß/ Sacramentu náświętßego nietrzeba vżywáć. Na to odpowiadam/ iż dwoiaka ieſt Chriſtuſá Páná offiara: Jedna krwawa/ gdy na krzyżu Ciáło ſwe za nas wydał y offiarował: Drugá niekrwawa/ gdy na oſtatniey wieczerzy przypamiętywaiąc/ przyßłą ſwoię mękę/ y repręſentuiąc/ iáko Ciáło ze krwią za nas miał rozdzielić/ oſobnie Ciáłá owego/ w ktorym żył/ (od krwi ießcze nieodłączywßy) pod oſobą chleba: oſobnie krwi ſwey przenáświętßey (ießcze też od ciáłá nie oddzieloney/ owßem ießcze z ciáłem y w ciele będącey) pod oſobą Kielichá Apoſtołom vdzielał/ y tę takową niekrwawą offiárę/ rzekßy/ To czyńcie na pamiątkę moię, tymże ſpoſobem/ iáko ią ſam na wieczerzy ſwey oſtatniey odprawowáł/ na wizerunk y wiekuiſtą krzyżowey ſwey offiarey pamiątkę/ Apoſtołom tylko ſamym y przyßłym ich namieſtnikom/ offiarowáć y drugim Wiernym w pamięć przywodzić zlecił. A iż

Nume: 20, 6. 9.
Exod: 17, 2.
Exod: 17, 7.

na ten czas Apostołowie nie pospolitym ludem: ále A-
postolmi byli: to samo iawnym tego iest dowodem że
Christus Pan/ nie kogo inszego; ále owych samych o-
Act: Apost. 1, 4. brał był sobie za Ewangeliiey swey S. Vcznie y sza-
farze; y dla tego nie komu inszemu: ále onym w mieście
siedzieć/ y owey ktora/ z vst Oyca swego słyszał/ obie-
tnice czekáć kazał; y te moc dał/ aby w Domach pokoy
dawali y Cuda czynili; Acz tedy na ostatniey wiecze-
rzy zarowno z Christusem Pánem Kapłanskiego vrze-
du nieodprawowali/ y nauki nowego zakonu opowia-
dáć/ ani Sacramentow administrowáć niepoczeli/ aż
dopiero/ po Zmartwywstaniu Christusá Páná/ Duchá
S. wziawszy: przecieś iednak nie kto inszy: ále oni iuż
potestate communicatiua od Christusá Páná ná kształt
coadiutorow (ktorych władza zaras po śmierci na-
stepowáć zwykła) na ten Vrzad adoptati y przeznacze-
ni byli. Co się tknie/ ieśli testament Christusá Páná
do samych się tylko Xiezy sciaga/ to lud pospolity niepo-
trzebnie używa communiiey? odpowiadam: że dwoie.
iest na to prawo: iedno do wszytkich in genere należace/
Ioan. 6, 51. 53. wyrazone w owych w S. Janá słowiech. Jeśli nie
bedziecie ieść Ciáłá syna człowieczego/ y pić krwi ie-
go/ niebedziecie mieli żywota Wiecznego. Drugie
Ioan: 21, 25. Ioan: 20, 30. iest niewyráźne/ z podania Apostolskiego/ ktore poda-
nie Apostolskie/ nietylko według textu Gręckiego pow-
szechny pacierz (day nam chlebá nadistotnego) y pow-
szechna pospolitego w Kościele Katolickim zwyczaiu
possessia/ y Pismo S. y Doctorowie gdy świádcza/ iż y
samiż/ y Przodkowie ich zaras po Apostolech ten
zwyczay ták zastali/ mocnie vtwierdzaia: Jednak iesz-
cze/ boday kto zarzuci/ wzdyć Christus Pan/ nie dla
samych tylko Xiezy: ále dla wszytkich krew swe wyláć
raczył: Zaczym iey tesz nie samey tylko Xiezy: ále wszy-
tkim zażywáć iest rzecz słuszna/ á osobliwie dla tego/ że cō-
munia dwoy osobna/ wspiera powaga ták wielu zacnych
Doctorow? Na co odpowiadam/ cō y pierwey odpowie-
dział/ że się w cōmuniey iedno osobney/ zawiera Sacra-
mēt dwoy osobny: to iest ciáło y krew przenaświetsza: y
kto by ta wiara y intentia ciáło zbawiciela przyimował/
żeby

żeby wnim krwi niebyło: arcyby źle przyimował: bo w Sacramencie náświetszym oraz y Ciáłá Zbawiciela pożywamy y krew iego istotna duchownie piiemy. Na Doctory odpowiadam / że accomodowali nauke swoie owym czásom/gdy z wyżey pomienionych przyczyn/pod owe ich czasy / ex necessitate zniosł był Kościoł Communia iedno-osobna / á postanowił dwoy-osobna. Pisali tedy przeciwko tym / ktorzy owych czasow / na vchwałe Kościołá powszechnego nastepowali.

Pierwey wierzyłęm, że Bog dwie tylko executiey mieÿśća: dla dobrych niebo: á dla złych piekło postanowić raczył.

Teraz rozumiem/ że iáko spraw naszych niedeterminuie/tylko łaská á gniew Boski: tak też wiekuistey Boskiey Executiiey/dwie są tylko mieysca; iedno dla wybranych niebo: drugie dla złych piekło: y powiadam/ ieśli ta o Czyscu quęstia owego bystrookiego Doctora S. Augustina rozum mieszała? mniey śie trzeba dziwowáć/ że go my miałczeysze rozumy poiać niemożem. Ja pomniać/ iż Iudicia Domini abyssus multa, powadze Doctorow & authoritati Ecclesię Romanæ cedo. Jeśli bowiem Pan Bog występki ludzkie podług zarobkow variis pœnarum differentiis rozmierzyć / ocerklowáć / y na to / rożne piekłá postanowić raczył: daleko wiecey/ niebo/ według sprawiedliwości y zasługi każdego w rożne darow niebieskich stopnie / podzielić/y do niego iedne dla dobrych y sprawiedliwych prosta / y przestworna: á druga / dla tych / co na tym świecie nie dosyc uczynili / waska y ciasna przez piekła Czyscowego odchłań / mogł zgotowáć droge. Jeśli śie zgadzamy / że / kto śie do nieba dostawa / iuż mu ztamtad non datur regressus; z piekła też żadnego powrotu niemasz: to niepochybna / żeć przecie Pan Bog owym Euticha / Tabity Lazarza / y inszym zmarłym duszom / nim śie do Ciał powrociły / muśiał był obmyślić iákies insze osobności mieysce / ktorego / ieśli Pánowie Ewangelicy Czystcem nazwáć niechcą ? niechże pokażą iáko ie zdawna. zwano. Jeśli to zniosła sprawiedliwość Boska / że Pán Bog Nabuchodonozora / lubo śie w grzechu uznał y występkow swych załował / do łaski / nieprzypuśćił /

Iob. 7, 10. Act. 20, 9. Act: 9, 40. Ioan. 11, 44.

cił/ aż tu za żywota wprzod doczesnie w postaci wołu Czyściec lat siedm odcierpieć muśiał. Jeśli Pánu Bogu wolno duße ludzkie pierworodnym rodzicow naßych grzechem zarażone mocą Chrztu S. przes ślub chrzesnych wyswabadzáć toc mu eadem facultate wolno y takową mieć nieba odnogę álbo antiportę z ktorey by coinquinati do Chwały Maiestatu Boskiego nie przychodźili/ aż by śię przes dośić uczynienie na zasługach męki Zbawiciela ugruntowane w przod z kału nieczystoty przeczyscili/ czego niesprawuie (iáko niektorzy rozumieią) moc grzeßnych Xięży/ ani władza Papieżow: ále miłosierdzie y zasługa Christusá Páná przes modlitwy ludzi pobożnych/ y offiary kapłanow/ tą mocą ktorą mocą nie z osob swych: ále mocą łaski od Christusá wziętey Sacramenta Ciáłá náświętßego nieprzebranym Bogá wßechmogącego miłosierdziem vprzywileiowane obrządzaią Non obstat owo: wzdyć/ za odpußczeniem grzechow/ zaras y wina/ álbo kára odpußczana bywa/ czego Łotr iawnym iest przykłádem/ ktory/ lubo za grzechy niedośić vczynił/ przecież iest przes samę contritią zbawion: Bo ieśli porządne Rzeczy pospolite występnego/ lubo mu excess bywa odpußczony/ poty/ in pristinæ libertatis consortium nieprzyimuią/ poki/ za pokutę/ albo we krwi nieprzyiacioł ręku nie omyie; álbo śie Rzeczypospolity przes iáką znaczną przysługę z popełnionego fætoru nieoczyśći: to tym więcey ow naywyżßy Niebieskiey Monarchiiey parlament/ tego nieznośi/ áby brak/ z wybranymi miáł zárowno pokłádáć/ y gdy kto złe zrobi/ áby tákowego z owymi/ co dobrze robią/ bez odpłaty złych zarobkow/ zárowno miáł do táski przyiąć. Jeśli u ludzi non remittitur peccatum, donec restituatur ablatum: y gdy kto kogo ná vcciwym gołymi zrani słowy/ ná to/ niby ná grzech powßechny/ iest Simplex reuocationis pæna: gdy zaś kto kogo wieczną zmazą skála/ iuß tákowy ßwank honoru/ iáko grzech smiertelny non nisi per solennem publicæ reuocationis expiatur pænam: to pogotowiu/ tego Bog potrzebuie/ gdy go kto ná przykazaniu y ná ćći Boskiey skradnie/ áby pro qualitate debiti,

biti, álbo tu / álbo owdźie honoris & mandati læſi per ſeram pænitentiæ pænam, przyſtoyną redintegratią y nádgrode odnioſł. Jáko bowiem / Bog ieſt miłosiernym / y każdego wiernego / ktory bez grzechu śmiertelnego w ſczerey á vprzeymey ſkruſze z tego świata ſchodźi / za Syná wybranego wita / y proſtą do Nieba przyimuie drogą: ták zaś też ieſt y ſprawiedliwym / że choc owym / co zá grzechy żáłuią / y wiatikiem śie Sacrámentu naświętſzego opatruią / pozwalá w łáſce ſwey S. gleytu / y grzechy odpuſzcza: przećieſz im / zwrodzoney ſwey Boſkiey ſprawiedliwośći / dla tego / áby zmazanych / y wſzate Weſelną nieprzybranych / miedzy wybranych zarowno niepoliczał / poty winy y kary śmiertelnych grzechow nieodpuſzcza: poki go kto przez ſatisfáctią / nieuiedną / y álbo mu przykładem Piotra / Maryiey Magdaleny / etc. tu ná tym ſwiecie / przes vśilny ſkruchy ogień: álbo po śmierći / przes pokutę / y męki Czyſzcowe tego niewypłaci długu. Ná Łotra odpowiadam: że tego ſamego P. Bog tą tákową vprzywileiował śmierćią / iż / præuia eius contritione, wſzytkie iego grzechy y winy niewinna Zbawićielá męka (gdy o bok iego vmarł) ſkropiła y omyła: y iáko śię pod czas śilá tákowych zdarzá złoczyńcow / co tu ná świecie w Srogich y okrutnych mękach cieſzki / rożnych ſumnienia pokus Czyſzcieć ſtałym y ſtatecznym zwycieżáią ſercem / á proſtą do Nieba idą drogą; ták y ow ná ow czas / w gorliwym przeciw Chriſtuſowi miłośći affekćie / ná krzyżu wiſzac / á ná gorzką y okrutną śmierć Páná y Zbawićiela żałośnie patrzac / zaras per ſolidiſſimam pænitentiæ pænam, & intenſam contritionē, cieſzki y nieznośny odcierpiał Czyſzciec. Ani to ſzkodźi. Piſmo S. Czyſzcu nigdźiey niewſpominá. Bo niewſpominá Piſmo S. y owego mieyſca / gdźie wzwyſz pomienione duſze / ktore Chriſtus Pan / S. Piotr / S. Paweł wſkrześili / (nim śie do Ciał powrociły) wzatrzymaniu były: á przećieſz miały pewne oſobnośći mieyśce: á do tego nie ad literam zawſze ále pod czas ad mentē Eccleſiæ y Doktorom piſmo S. trzeba pociągać. Niewyrażą Piſmo S. y imienia Przenaświetſzey Troycy a przećieſz w

cieš w Troyce S. wierzem nauczył nas sam Zbawi-
Math:6, 9. ciel powšechnego pácierza: á przećieš krom pacierzá/
śiłá inšych zażywamy modlitw: Mowi Christus Pan
Boże moy/Boże czemus mie opuścił: Jeśli można/ od-
dal ten odemnie kielich: á przecieš tež mowi/ czy mnie-
mašſ/ żebym niemogł teras vprośić Oyca mego/ á da
mi wiecey niš dwanaśćie ciem Aniołow/ y wierzem/ że
iest w wšechmocnośći / y w Wiecznośći Bogu Oy-
cu/ y Duchowi Swietemu rownym: Twierdzi Pismo
Ioan. 2, 11. S. że w kanie Galileyskiey / Christus Pan náypierwše
cudo ziawił: á przecie y przed tym śiłá było Christusá
Páná cudow / gdy go Anioł zwiastowál przenaświet-
šey Pánnie: gdy mu śie rozradował S. Jan w żywo-
cie Matki swoiey: gdy go porodziłá Pánna: gdy do
Math: 2, 9. niego trzech Krolow sprowádziłá gwiazdá : Zaká-
Luc. 9, 3. zuie Pismo S. z kaletami chodzić: á przecie status Ec-
clesiæ y v Katolickich / y v Ewangelickich Xieży teras
to inaczey znosi. Ani owo obstat: Duša y w Czyšcu
być/ y tu śie ná świecie oraz błąkáć y cierpieć niemoże:
bo iáko Czart w opętanych mieškaiąc/ oraz tu męki pie-
kielne cierpi: ták permissu Diuino, duše wybránych/ y
tu ná tym świecie męki Czyšcowe cierpieć mogą. Ná
owo: Ale pod czas ten/ za ktorego śie Nábożeństwo od-
prawuie/ może być do piekła skazanym? á za tákowych/
iáko za nieprzyiaciol / Bożych / niegodzi śie Páná Bo-
gá prośić? Odpowiadam/ że y Panowie Ewangelicy
niewiedzą/ gdzie śie kto po śmierći obráca. Jeśli te-
dy przes to Katolicy grzešą / że zmarłego dušy / ktorá
może być potępioná/ conditionaliter ten po śmierci po-
kazuią fauor? pytam/ czemu Ewangelicy niegrzešą/ gdy
zmarłym Ciałom / ktore tákże do potępienia przycho-
dzą/ y stáwaiąśie nieprzyiaciołmi Boskimi ten po śmier-
ći wyrządzaią honor, że ich w żałobach do grobow
prowadzą. Ješcze ná to powtore odpowiadam: że
Pan Bog/ zawše intentią vpatruie/ á tákowe za zmar-
łych nábożeństwo / nie tą pochodzi intentią / áby kto
miał / chcieć być potępionym ratunkiem ; álbo żeby /
ná P. Bogu miał kto chcieć duše z Czyśca wymierżenić:
ále żeby śie / przes te tákowe modły y offiary odprá-
wowá-

wowalá cześć y chwałá Boská przy ktorey / gdy śie tu nie za potępioną (bo ta nie może mieć ratunku) ále za zmárłą/á wtey Czyśćowey od chłani zatrzymáną duszę/ (in quantū miłośierdzia Boskiego potrzebuie) modłem:na mnieyprzes to niegrzeszem:ták iáko gdy/na tym świećie/ za złych (ktorzy śie złymi swymi vczynkami Páná Bogá wyrzekáią) prośiem/ niegrzeszem: owszem przes to tym barźiey cześć y chwałe pomnażamy Boską.

Zadami iednak kto na ostatku / że niektore Concilia, ztamoia IVSTICICATIA w wielkiey chodzą rożnośći: A-le na to odpowiádám/ iż klucz / ktory szafarzom Kośćio-ła swego Christus Pan w moc oddał/ ma in pænitentes & delinquentes amplissimam benignitatis & libertatis po-testatem. Gdy tedy dogmata Lutra y inszych iego adhæ-rentow nieznośnie gorę bráć / y dobre vczynki / zakony/ posty / exscandalizowáć / y iásnie znośić poczeli / chcąc immensam refrænare licentiam, muśiał powszechny Ko-śćioł/przeciw iawney Lutra rebelliiey/iáko matka prze-ciwko złym y krnąbrnym dźiatkom pro ratione delicti & temporis tey ták ostrey ná ow czas rozgi zażyć; Ze te-raz temi czasy/w śilu articułach/reconciliatia násię mpu-ie: iuż też teraz Kośćioł powszechny/ takowych Anathe-mat niezanośi: y/ qua authoritate one ligauit, eadem ie relaxowac może.

Te odmiany moiey Ich Mśćiom Pánom prze-ciwney Religiiey Bráciey / ratie dawszy / teras wprzod w Troycy Przedwiecznego Bogá pokornie proszę / aby na zwiedłe serca leniwego[+] rośśe niebieską spuśćić / áś[+ wiszę] prawdźiwym ich iasnośći swey świetey promieniem oświećiwszy z záplątanego tego labirinthu/przes bezden-ne obłędnych syrt y Charybdow morze / w prawdźiwey swey y istotney zbawienia ludzkiego nawie / do pożąda-nego niebieskich radośći portu / coprędzey zdrowo przeprowadźić raczył.

Proszęy Ich Mośćiow Pánow w Kośćiele Kato-lickim przełożonych / aby ogniwem tego talentu / ktory Tworca naywyższy/ (summam Ecclesiastici regiminis w rece im oddawszy) ná karkach ich záwieśił / y z ktorego kiedyszkolwiek surowy dáć rachunek przyidźie/ nie iáko że-

 łazem

łażem rdzą zakwaszonym: ále iáko drogim / y ozdobnym szafowali złotem / &, in arduis Ecclesiæ Catholicæ causis, nie na swym śię ferworze sadzili: ále przykłádem owych wielkich y świątobliwych Kárnkowskich / Oleśnickich Hosiuszow bárziey niegdy folgowáli czasom / á niż zbytniey swey gorliwośći / w to potrafiáiąc / żeby śię tego / co Pan Bog ad messem, chćiał zostáwić / przed czásem nie zzynáło / á co teras iest ku chwale Boskiey / y ku większey być ieszcze może: áby śię przes śliską á pretkoupadłą feruentią (ktora siłu Pánow Krolestw pozbáwiłá / y teras Ziemię Niemiecką znacznie miesza) Kośćioła Bożego w ostatni szwánk y vpadek nieprzywodźiło. Milsza iest Pánu Bogu offiara iednego obłędnego nawroćić / á niż sto Ewángelikow / álbo Kośćiołow Ewángelickich / z ktorych zá czásy mogą być Kátolickie / zburzyć.

Życzyłbym / áby y IE K Mść / o złożenie iákiego walnego synodu / mocą ktorego by śię y morum Ecclesiasticorum abusus, w dostoynieyszą klubę wpráwić: y oraz Pánow Ewángelikow Reforma / á co wiedźieć / ieśliby nie wszytkiey tey ninieyszey Chrześćiáństwa dissensiiey / Compositio instituí mogła / do Oyca S. powagę swę interponowáć / á przytym Pánu Bogu / y Kośćiołowi iego świętemu / ten chwalebny y świętobliwy (ktory ma w ręku swych) fauor, pokázáć raczył / żeby tu w Koronie / Ich Mscw Xięży Biskupow / z iednego na drugie Biskupstwo nie przemieniáiąc / przy czym kogo raz łaská Boża mieć chce / áż do śmierći chował á nie tylko dworskim: ále też pobożnym Zakonnikom y inszym świątobliwym Kápłanom / non sanguine: sed ætate vigentibus; non superficiali interdum; sed probata virtute & Sanctitate claris: non politicis; sed canonicis: non tantum uiuentium; sed mortuarum quoq; animarum curam gerentibus tákowych Chrystusá Páná dźiedźictw y posągow vdźieláć raczył. Gdy Krol Iego Mość ten świątobliwy y stárożytny Kośćioła powszechnego zwyczay / (o ktorego odmiánę Kromer dość płáczliwie nárzeka) ták iáko przed tym bywał / odżywię vczyni tantum Sanctimoniæ opus, że co by śię drudzy zá

czasy

czasy o cudzey / śmierci y o intráćie / á niż o swym włásnym powołaniu niegdy barziey pytáć mogli; to śię iuż ták / (przykładem dobrych Małżonkow / ktorym o cudzey Zenie / rychło by iey Mąż umarł / barziey / á niż o swey włásney małżonce myślić / iest rzecz szpetna) plonnych y rozerwanych uwolnia myśli / eruntq; unius uxoris, y nierozłączáiąc śię z oblubienicami raz sobie od Páná Bogá wmocy y szafunek / oddanymi / wiernie y dożywotnie mieszkáć będą / á zatym superflua Diuini numinis inuocatio vstánie: vstąpi uana alienæ mortis cogitationum cura: większe około domow y Czeladzi Chrystusowey y około upadłych Kośćiołow / náwrocenia obłędnych / podźwignienia ubogich; oswobodzenia więźniow częstokroć zniewoli y Máchometowi śię zaprzedáiących; á niż o cudzych prowentach nastąpi myślenie: nie tylko Annaty (ktore Rzeczpospolita iáko cancer kążą) ále y pustoszenia Biskupstw / ktore z częstey Ich M. X. Biskupow odmiany zwykły pochodźić / zaginą: co w Kośćiołach niektorych teras cura animarum vacat, y wiele niewinnych dźiatek bez chrztu ztego świata schodi: to Ich M. X. Biskupi / aby opłakanym Krzywdom / krwawym na seymach y gdźie indźiey dusz y Ciał zaboiom; ciężkim y nieznośnym vbostwa na vlicach krzykom / mordom y lamentom owieczki nie podlegały maiori cura inuigilabunt: á ták zatym / Alumnaty y seminaria tym / śię barziey Krzewić będą? zatka śię do scandalizatiiey y obmow odszczepiencom gęba: heretici sensim Katoliczeć / y do owczarni Chrystusowey przyłączáć śię będą otworzy śię benemeritis ad præmia wolne cnoty y godnośći pole: cultus diuinus vt viola florescet: między Kapłany pietatis certamen crescet, y chwała Boska iáko złoto w ogniu kwitnąć będźie: á Krol Jego Mość przes to na śię y ná świątobliwe swe potomstwo / to obfite zaciągnie łáski Bożey błogosławieństwo / że wsławie / wszczęśćiu / y w tryumphach / nigdy nie obumieraiąc / indefessa & nusquam senescente fortuna in sera posteritate gloriose panuiąc nasyciwszy śię wdługi wiek wszelkich poćiech / tandem w grobie pokoiu / indiplode iustitiæ mitraq; æuiterni honoris wiecznie odpoczywáć będźie.

CROMERVS libro: 25.

ETenim donec liberæ sacerdotum electioni in creando Episcopo, locus fuit, fuit tamen aliquod bonorum & malorū dignorū indignorumq́ discrimen, cum sacerdotes sumptis reuerenter tremendis Christi mysterijs iurati de futuro Episcopo ferrent suffragia, virtute, doctrina, & pietate tunc ambiebatur, plꝰ quam fautoribus, aut necessariorum precibus, aut mulierum blanditiis, atq; lachrymis, aut splendore comitatus, aut apparatu conuiuiorum, & compotationibus, aut Commendatione generis & familiæ, aut assentatione, & sacerdoti in decoris ministerijs, aut etiam largitione. Vigebat igitur disciplina Ecclesiastica: minus sibi permittebant ij qui episcopi fieri cupiebant: seruiebant famæ & existimationi: & non modo reprehensionem collegarū, sed etiam sinistram cuiusuis suspitionem cauebant. Episcopi vero facti nihilominus pro fratribus ducebant collegas ante suos: in consilium eas de rebus maioribus adhibebant, plurimumq; reuerebantur, & officium suum, nauiter faciebant, memores quid solenni & serio dato iure iurando recepissent. Ad aulas principum quoties ueniebant (ueniebant autem rarius nec tam sua suorumue quam publicæ vtilitatis gratia) de uia ipsis decedebatur, assurgebatur, omnisq; honos habebatur, & quasi numinibus quibus dam tantum non ad genua. procumbebatur ab ipis etiam principibus. Porro in cōsilijs de republica, in Iudicijs, in defendendis ac vindicandis bonis & hominibus ecclesiasticis, pupillisq; & viduis, deniq; in admonendis & corrigendis non modo infimis & mediocribus verum etiam primoribus: atq; adeo regibus ipsis liberæ erant eorum voces & sententiæ, singularis dignitas, summa authoritas. Non inhibebat uocem accepti beneficij memoria, non spes futuri. Nec eleuabat authoritatem dicentis aut arguentis ambitio, & conscientia audientium: nec metus aut iustitia dignitatem deprimebat. Non erat necesse episcopo & sacerdoti præ foribus cubiculi regij inter scurras & uilia uentris mancipia aßidere: nec sannas & scommata leuissimorum quorunq; ferre: non turpiter & indecore adulari & ad blandiri non modo elegantioribus istis cubiculi & mensæ regiæ ad ministris, ut aliquam tamen ij uel ioco mentionem absentis apud regem faciant &c. Itaq; florebat tunc respublica, florebat religio, florebat ordo ecclesiasticus, florebant scholæ & Accademiæ, sacerdotum & Episcoporum seminaria: splendescebant templa: aulæ

uero

uero principum horum præceptis & exemplis institutæ, urbanitatis, uirtutis, fortitudinis, prudentiæ, modestiæ & pudoris erant officinæ, non fastus, ignauiæ, ebrietatis, libidinum, temeritatis, impudentiæ, & omnis nequitiæ & impietatis ganeæ ac barathra. Nunc sublata electione hæc & multo plura alia mala bonis illis successerunt, & in domos ac familias atque adeo in ipsa intima cubicula Episcoporum, nedum in profanorum principum aulas inuaserunt: simulque dignitas sacerdotum in decore emerendo & emendo fauore etiam abiectissimorum uiluit: labefactata est autoritas: nutat ne dicam ruit, respublica: religio prostrata pæné concidit. Quæ omnia principes non tam Episcopis debent imputare & sacerdotibus, quam sibi ipsi qui noncupandorum Episcoporum ius sacris collegijs ereptum, sibi uendicarunt. Nam ut nihil perperam ij faciant, nihil affectioni cuiquam indulgeant, sed eadem illa omnia, quæ iurati sacerdotes in electionibus Episcoporum habere solent ob oculos habeant, certe longe facilius unus aliquis, & is quidem alienis fere oculis & auribus sentiens & iudicans, errat & fallitur, quam multi graues acuti et multarum rerum periti: & aliud is plerunque spectat quam quod potissimum spectandum est in deligendo Episcopo: & uero expedi tius est, unum quam multos corrumpere. Tametsi magna ne dicam præcipua huius rei culpa est penes pontifices maximos mea quidem sententia qui nisi electiones collegiorum primi labefactare adorti essent, nunquam eo audaciæ Reges prouecti essent.

DOWODY Z DOCTOROW SS. y przykłady

ZE S. PIOTR BYŁ MIEDZY APOSTOŁMI starszym.

Matth: 16, 18. 19: A Ja tobie powiadam/ześ ty ieſt Piotr/ a na tey opoce zbuduie Kościoł moy á bramy piekielne nieprzemogą przeciwko niey: tobie dam klucze Krolestwa Niebieskiego. Acokolwiek rozwiążeß na Ziemi / bedzie rozwiązano y w Niebie.

Augustinus lib. de Agone Chri. c. 30. Miedzy wßystkiemi Apostolmi nieſie na ſobie osobe Kościoła powßechnego S. Piotr bo temu ieſt Klucz Krolestwa Niebieskiego dany.

Chrysostō: hom. 11. in psal: 50. Idem in c. Mat: 16 hō. 55. Filar Kościoła y fundament wiary xiąże Apostolskie Piotr ſwiety. A coß Piotr vſta y czoło gromady Apostolskiey/ gdy wßystkich pytano/ on ſam odpowiedział.

Idem de uariis in Matt: locis hom. 26: Piotr xiąze Apostolskie na ktorym Christus postanowił Kościoł nie naruſzona opoka y ſtałe wyznanie/ azaß nie był vbogim y wzgardliwym Rybakiem.

Idem in c. Matth: 16. hom: 55. Aia tobie powiadam: ześ ty ieſt Piotr / a na tey opoce zbuduie Kościoł moy / to ieſt wiare y wyznanie twoie. Tu iawnie przepowiedział/ że takowych/ ktorzy wierzą / ſiła bedzie / y wyſokich go rzeczy vczy/a ſtanowi Kościoła powßechnego paſterzem.

Idem Serm. 30. in Cap: 16. Epiſt. ad Roman: Nie ieſt moia rzecz po prawey / álbo po lewey ſtronie mieyſce/ okrom komu ieſt zgotowane / dawáć. Piotra iednak nad drugie przełozył / gdy rzekł / ty mnie nad drugich barziey miłuieß.

Idē ī Epiſt. Pauli Cap: 11. ad Galat: Ale o ufności Piotra trzeba wprzod powiedzieć etc. Gdy inßych pytano/on imieniem drugich odpowiedzia uprzedził/ y rzekł Tyś ieſt Christus Syn Boga żywego/ na ktory czas zaras Klucze Krolestwa Niebieskiego ſą mu oddane.

August. ex ſerm: 29. de ſanctis in medio Sam tylko Piotr S. miedzy Apostolmi godzien był to uſłyßeć. Amen powiadam ci/ żeś ty ieſt Pi-

tkm;

trem; a na tey Petrze (albo opoce) zbuduię Kościoł moy.

Ty iesteś / ktoremu Owczarnia iest powierzona: sąć też y drudzy tey trzody Pasterze: ále ty tym chwalebniey imieniem tym od drugich rozniß / że maią owi sobie naznaczone trzody každy z osobna: tobie iednemu wßystkich powierzano: á nie tylko owiec: ále y samych Pasterzow / ty sam iestes Pasterzem. Aiesli mnie spytaß z kąd tego dowodzę / z słowa Panskiego: Komu bowiem nie z Biskupow: ále mowię z Apostołow absolute bez wßelkiey Conditiiey te są polecone owce. Jeżeli mnie miłuieß Pietrze / pás owce moie: a ktoreż? tego álbo owego narodu / Miasta / Kraiu / álbo Krolestwa? mowi owce moie: a mowi nie o części: ále o wßystkich: nie excipuie się tam niczego / gdzie się czego niewyłącza. — Bernardus libr. 2. de consider. ad Eugeniũ Pap. C. 8.

Sam rzekł do Xiążęcia Apostolskiego. Ty iestes Piotrem: á na tey opoce zbuduię Kościoł swoy: to iest na wyznaniu: gdy rzekł. Tys iest Christus Syn Boga żywego. — Gregorius nissenus ex uetustis testimoniis.

Ztąd y Zbawiciel do Xiążęcia Apostolskiego: wyrzekł Ty iestes Piotrem: á na tey opoce zbuduię Kościoł moy: on bowiem iest Petra / od ktorey Petry / Piotrem iest rzeczony. — Gregorius Magnus in Explicatiõe Ps. Pænitent.

Filar Kościoła / y fundament wiari prawdziwey Piotr Xiąże Apostolskie. — S. Chrysostom. hom 8. in psal 50.

Piotr Xiąże Apostolskie / na ktorym Christus zbudował Kościoł / nienaruszona opoka y prawdziwe wyznanie. — Idẽ de uariis in Mat. locis hom: 26.

Mowi Simonowi Piotrowi Jesus. Miłuieß mię barziey nad drugich? na co odpowiedział: ták iest Pánie: ty wieß / że cię miłuię. Rzekł zatym do niego Pas owce moie. Coż to iest / że drugich opuściwßy z Piotrem rozmawia. Był abowiem ustý drugich Apostołow y Xiążęciem. — Idem in Cap. 21. Ioan:

Łaskę pańską wziąwßy / nie takowemi byli: ále Piotro- — Idẽ in Cap: Mat: 14. homil: 51.

Piotrowi wßedzie y w kazaniu pierwße dawaią miey-ſce/ lubo ſie zdał wiekßym być miedzy nimi proſtakiem.

Idem in c: Matth: 16. homil: 55.

A coß Piotr wßyſtkich Apoſtołow uſta z zgromadzenia czoło gdy wßyſtkiech pytano / on ſam od powiedział.

Idē ex uari. is in Matth: locis homil: 20.

Gdy tego / tak / y inßych rzeczy Chriſtus Apoſtołow uczy / milczeli wßyſcy / á Piotr Choru Apoſtolſkiego Primas wargi uczniow / filar Kośćioła / fundament wiari y wyznania / Rybołow wßyſtkiego Swiata ktory nas z glebokośći błedow do nieba wyrwał / rzekł do Páná.

Idem ſerm. 31. in Cap: 16. Epis: ad Roman:

Lubo wßyſci Apoſtołowie mieli ná ſwych uſieśćſtopniach: przecieß Bog trzech znich wybrał / A z tych trzech/ znowu drugich wywyßßył / etc. á miedzy tymi Piotra przełozył.

Idē ad Popul: Antioch hom: 38. de humilitat: & ąele.

Tak Piotr rzekł. odſtąp Pánie odemnie: abowiem ieſtem grzeßnym człowiekiem: á za to ieſt poſtawionym Kośćioła powßechnego fundamentem.

ZE SIE GODZI SWIETYCH WZYWAC.

Tobiæ 12.

KJedyś śie modlił z płaczem / iam modlitwy twoie offiarował Panu. Dwadzieśćia y czterech ſtarcow

Apocal: 5, 9.

padło przed Barankiem / maiąc kazdy znich harfy y czaße złote / pełne wonnych rzeczy / ktore śa modlitwy ſwietych.

Tob. 5: 6.

Tedy wyßedßy nadßedł Młodzieńca pieknego: á on ſtoi przepaſany.

Tob: 5, 15:

J rzekł do niego Anioł Raphael / ia zawiodę go / y przywiodę go do ciebie.

Zachar: 1, 12:

Pánie zaſtepow / długoß śie ty nie zlituieß nad Jeruſalem / y nad Miaſty Judzkimi.

Luc: 15. 10.

Wielkie ieſt Weſele przed Aniołmi Bozymi / nad iednym grzeßnikiem gdy pokutę czyni.

4. Reg: 1. 13.

Człowiecze Bozy / niechćiey gardzić dußą moią y dußami tych / ktorzy przy mnie ſą / ſłuzebnikow twoich: proße abyś/ śie nad dußą moią zmiłował.

Zebym znalazł łaskę u Páná / przyimi proszę podarzenie z rąk moich albowiem takem vyrzał oblicze / iakobym teras uyrzał twarz Boga: zmiluy się / á przyimi błogosławienstwo / ktoremi Bog darował / á ktorem przyniosł tobie.

I przyniesiono mu list od Eliasza Proroka / w ktorym napisano było: To mowi Bog etc. Izes niechodził drogami Jozaphata Oyca swego y drogami Asy Krola Judzkiego / alessie puscił drogami Krolow Izraelskich / y przywiodles w nieczystotę lud Judzki y obywa telow Jerozolimskich / nasladuiąc cudzołostwa Achabowego y nad to bracią swoie y dom Oyca swego lepsze nizlis ty był / pomordowałes: oto cię P. Bog porazi plagą wielką z ludem twoim y z Zonami twymi y z synmi twymi. A ty zachorzeiesz złą niemocą wnetrza twego az wynidą trzewa twoie po mału ná kazdy dzien. 2. Paralipo: Cap: 21, 12:

Rozgniewała się zapalczywosc moia ná cie y ná dwa przyiacioly twoie etc. Idz do sługi mego Joba / á o fiaruyćie całopalenia za siebie: á Job sługa moy będzie się za was modlił; oblicze iego przyimę / áby wam zagrzech nie było poczytane głupstwo. Iob: 42, 7:

Rzekł Samuel do Saula Czemuzes mnie nie zaniechał wpokoiu / zes mię kazał wskrzesić. 1. Reg: Cap. 28, 15:

A pokładali chorych swoych / áby ich tylko cien Piotra przechodzącego dotknał. Jesli ná ten czás cien tylko iego ćiáłá pomocą był? iakosz teras nie barziey iest pomocą zupełność doskonałosci iego etc. słusznie we wszytkich Kosciolach okowy iego zelazne nad złoto maią mieć wiekszą / cenę. S. Augustino ex serm: 29. de sanctis in medio.

Częstokroć / gdy ná tym swiecie nieznayduie nikogo sprawiedliwego / dla zasług zmarłych / zazywa Bog litości; y dla tego mowi / obronię tego Miástá dlá mnie / y dlá Dawida Syna mego: iákoby rzekł / lubo ci zmiłowania nie są godni; przecież ich dla siebie / y dla Dawida Syna mego / choć od tyla czasow ztąd iuż vstąpił / vczynię to / że ten będzie przyczyną zbawienia tych Chrysostō: i Geneseos Cap: 18. hō. 48:

nia tych / ktorzy przes niedbalstwo zguby swey sobie są przyczyną. Na obronę naszę postanowił Woyska Aniołow áby tych assistentia od złości szatańskiey nam była obroną / y pokoiem.

Idem in Cap: 1. Matt: hō.9.

Widźisz że y Aniołowie są przełożeni / Męczennicy stawaią / y że wszad nas pomoc czeka. Niezasadzaymy śię iednak iáko niedbali y ospali na cudzych zasługach.

Idem in Epis: posterioris cap: 1 hom: cap. 12. ad Corint: hom. 25.

Boć y on w purpurę ubrany vprzykrzone ponośi drogi / nawiedza groby / spaniałość ánimuszu (lubo ná głowie ma Koronę) złożywszy / prośi y zmarłych / áby mu byli pomocnymi. Bedźiesz że tedy śmiał wyrzec / że tych Pan nie żyie / ktorego sługi / choć y zmarli są tego świata Krolom / Patronami?

S. Augustinus.

Náświetsza y naczystsza Bogarodzico Maria / Matko naszego Páná Jezusá Chrystusá / racz śię za nami przyczynić do tego / ktoregos być Kośćiołem godna była; S. Michale / Gabrielu / Raphaele: Swięte chory Aniołow / Archaniołow / Patriarchow / Prorokow / Apostołow Ewangelistow / Męczennikow / spowiednikow / Kapłanow / Lewitow / Zakonnikow / Panien y wszystkich sprawiedliwych / przes tego ktory was vczynił wybranymi / obecność y z ktorego iey zawsze śię cieszycie / prosze wasz / abyście śię zamną grzesznym do Boga przyczynili / żeby mnie z paszczeki szatańskiey y wiekuistey śmierći uwolnić raczył.

S. Ambrosio de uiduis

Trzeba nam prośić Aniołow / ktorzy nam są ku obronie dani / trzeba prośić Męczennikow / ktorych ciáłá zdadzą śię być niby zastawą obrony naszey / y mogą śię za grzechy násze modlić

S. Hieron: Epis: 23. ad Eust; C.14.

Żegnam ćię o Paulá; tego ktory ć cześć oddawa / nędzną starość / modlitwami chciey Bogu pozyskáć.

In Tractat. qui inscribitur. Threni orig.

O święci Boży was z płaczem vpraszam.

Was wzywamy Męczennikow świętych / ktorzyśćie

zyście/dla Zbawicielá wielkie męki odnośili/ abyście śię do Bogá przyczynili/ zá námi grzesznymi. Nectari9 orat. de S. Theodoct.

A ty Swięta głowo z wysokośći weyrzy y ná nas/ á abym cielesną żądze mocnie y potężnie zwyćiężył/ pomoż mi/ y mądrey doday rády. Greg. Nazian: in laudē Basil: magni.

A ty zwysokośći weyrzy y ná nas łáskawie/ y u Troycy Przenayświętszey ziednay nam doskonalszą y iáśnieyszą Swiátłość. Greg. Nazianze. oron. in Cyprian.

Przyczyń śię zá Oyczyzną do Krolá powszechnego o pokoy/ y iáko żołnierz bądź obrońcą naszym. Greg: Nissen9 in laudem. S. Theodo.

Przykłádow zalecenia śię modlitwom iest siłá Act. 7: 12. Gen. 20. Iob. 42. Ad Coloss. 14. Ad Rom. 18. Gen. 17: Exod. 32: Psal. 135.

O TRANSVBSTANTIATIEY.

Z Aiste wielkim to iest y Boskim Cudem że ludowi mánná znieba spádłá/ ktory lud/ ná to nie zárabiał: á przecie tego pożywał. Rzeczesz iednák/ Alec to pono chleb zwyczayny. Lecz chleb ten iest Chlebem przed słowy Sácrámentálnymi; á skoro przystąpi słowo poświętne záras śię ten chleb stawa Christusá Páná Ciáłem. Jákoż to iednák być może Ciáłem Christusowym/ co iest chlebem? przes poświęcenie? á poświęcenie/ przes iákie słowa? przes słowa Jezusowe: bo co więcey/ nád to wymowionego bywá: to ku chwale Boskiey służy: modlitwá odpráwuie śię zá pospolstwo/ zá Krolow/ y zá inszych á gdy śię do tego przychodzi/ áby Sácráment stawał śię Sácrámentem/ iuż ná ten czás kápłan nie swych: ále Christusowych słow vżywa. Jeśli tedy słowa Chrystusowe Sácráment stánowią/ ktoreż to są słowa: te/ przes ktore śię wszystko stáło. Kazał Pan/ á stáło śię Niebo/ stáłá śię Ziemia/ stáły śię morza/ stáło śię wszystko stworzenie. Widzisz tedy iáká iest moc w słowie Christusá Ambrosius lib: 4. Cap. 4.

 Páná.

Paná. Aiezeli taki wnim ieſt ſkutek / áby śie to poczeło/ czego niebyło/ iákoż tego niema uczynić / áby śie to / co było wco inżego odmieniło. Nie było Niebá / morza/ziemie á gdy roſkazał wżyſtko ſtanelo. Odpowiadam ci tedy / że niebyło Ciáłem Zbawicielowym przed poświeceniem: ále po poświeceniu / ſtawa śie Ciáłem Chryſtus owym.

S. Augustinus.

Nie wżelki Chleb: ále tylko ten/ ktory przyimuie błogoſławienſtwo / ſtawa śie Ciáłem Chryſtuſowym.

Idem in Pſ. 89:

Zaden tego Ciáłá niepożywa ieśli mu pokłonu wprzod nie odda: á tym vkłonem y oddaniemćći Boſkiey / nie grzeżem / owżem grzeżem / gdy śie nie klaniamy.

Chryſoſt. hom:66.ad Populum

O Iakoż ich wiele mowi radbym widział iego vrode y poſtawe: radbym obaczył żaty y boty iego? ále oto maż ſamego/ tykaż ſamego / pożyważ.

& hom. 81. in Math.

Jeśli ſłowo Eliaża ták mocne było / iż zwabiło z nieba ogien / iákoż niema mieć tey mocy ſłowo Chriſtuſowe / áby Element przemieniło?

Idem de his qui miſterijs initiantur Cap. 9.

Jeśli mogło zniżczego vczynić to / czego niebyło / iakoż niema mieć mocy z tego / co iuż ieſt/ wto śie/ czym nie ieſt / przemienić.

Chryſoſtō: hom. 8: in Math.

Te Ciáłu dali cześć Krolowie: á ludźie poſtronni odległa odprawiwży droge klaniali śie zboiaźnia y zdrżeniem. Nasladuymy tedy obcych / my Niebieſcy ſaśiedźi.

Cyprianus in ſermo: de cæna Domini.

Chleb ten/ ktorego Pan vczniom vdźielał / nie wyobrażeniem: ále przyrodzeniem przes wżechmocności ſłowa ſtał śie Ciáłem.

S. Hilarius lib: 8. de Trinit:

O prawdźiwey iſtocie Ciáłá y Krwie / niemoże być żadney wątpliwośći : álbowiem ſam to Pan ſtwierdźił / y wiara to naża nieśie / że prawdźiwe ieſt Ciáło/ y prawdźiwa ieſt Krew.

Kiedy

Kiedy sam Pan wyrzekł / To iest Ciáło moie / ktoß tedy będzie powatpiwał? Kiedy rzekł / To iest Krew moia: kto będzie chciał rzec / że to nie Krew iego? Wodę niegdy w Wino przemienił w Kanie Galileyskiey / á nie ma być tey wiary godzien / że się Krew przemieniła z Wina? Zupełnie wierzmy / że Ciáło y Krew przyimuiem; bo pod osobą Chleba / Ciáło: pod osobą Wina / Krew przyimuieß. Co się zda być Chlebem? nie iest Chlebem / choć ma smak Chlebowy: co się zda być Winem / nie iest Winem / lubo ma smak Wina: ále Krew Chrystusowa. Cyrill. Hierosolymit: Catechesi 4. Christologica:

Sprawiedliwie wierzę / że się poświęcony chleb / mocą słowa Bożego istotnie w prawdziwe Ciáło mieni. Gregorius nissenus oratione catech:

O Communiey pod iedną osobą

KTo będzie pożywał tego Chleba będzie żył na wieki: kto pożywa mnie / będzie żył dla mnie. Nie ták iáko Oycowie waßy pożywali manny: á pomarli: kto ten Chleb iie / bendzie żył nawieki. A Chleb / ktory wam dam Ciáło moie iest / za Zywot Swiata. J trwáli w ńauce Apostolskiey / y w uczestnictwie łamania Chleba / y w modlitwach. Ja iestem Chleb żywy / ktorym z Nieba zstąpił. A kto będzie pożywał tego Chleba / będzie żył na wieki. Wziął chleb y błogosławił / y łamał y podawał im / y otworzyły się oczy ich / y poznali go: á on zniknął z oczu ich. Że tam ná ten czas vczniom zbawiciel Sacramentu Náświetßego vdzielał / świadczą S. Hieronym in Epitaph. Paul. S. Augustin. lib. 2. de consensu Euangelii C. 25. & serm. 146. de tempore, & Epist 59. ad Paulinum quæst. 8. Theophilactus in C. 24. Lucæ: Chrysostomus hom. in Matth: Basilius Clemens Alexandrinus, y inßy. Ioan: 6. Act. 2. 42. Luc: 24, 30:

O Czyscu.

CHleb twoy y wino twoie / dáway przy pogrzebie sprawiedliwego. Tob. 4, 18:

S. August: in libr: de cura pro mortuis Cap: 1.

W Xiegach Machabeyſkich czytamy o ofierze za Zmarłych: ále lubo by śie w dawnych piſmach o tym nic nie znaydowało/ nie podla przecie ieſt zwyczay wſzyſtkiego powſzechnego Kośćioła powaga/ wktorym przy modlitwach / ktore przy ołtarzu oddawa Kapłan Panu Bogu/ ma teſz mieyśce y zalecenie zmarłych.

Ibid: lib: 4.

Nie trzeba opuſzczać modlitw za Zmarłych/ ktore áby śie za wſzyſtkich wſpolecznośći Kośćioła Katolickiego zmarłych odprawowały/ przyimuie to Kośćioł.

Chryſoſtō: in Act. Apoſtolorū Cap. 9. hom: 29.

Nie daremnie śie odprawuią offiary / modły y iałmuzny za vmarłych: wſzyſtko to duch rozrządza/ chcąc abyśmy ſobie byli pomocnymi. Nie darmo śie modli Diacon/ y za tych/ ktorzy w Chryſtuśie vmarli/ y za tych/ ktorzy pamiątkę z marłych odprawuią. To uważmy / iáki zmarłym pożytek miáſto łez y lamentow przes iałmużnę y modlitwy/ áby oni / y my obiecanego dobra doſzli uczynić możem. Gdy vmrze grzeſznik/ zaiſte cieſzyć śie z tego náleży/ że vſtąpiła occaſia ku dalſzym grzechom / y ſtáráć śie iák naybarziey trzeba/ áby śie go iáko naybarziey ratowało nie płaczem: ále nabożeńſtwem/ modlitwami/ offiarami.

Idē in Epiſtol: prioris Cap: 15. a Corin: hom: 42.

Nie przes żadną lekkomyślność poſtanowiona/ áni nadaremna pamiątka za Zmarłych we Mſzy Swietey. ten czas/ za tych/ owego Baranka/ ktory wſzyſtkiego Swiátá grzechy zgładził / áby ztąd / y owi iaka kolwiek pociechę odnieśli. Nie bez vwagi Kapłan przy ołtarzu miedzy ſtraſzliwymi Boſkimi taiemnicami modli śie za wſzyſtkich w Chriſtuśie odpoczywaiacych / y za tych/ ktorzy pamiątkę owych obchodzą. Dopomagay my im Bráćia czyniąc za nich pamiątkę. Jeżeli Dziatkom Joba Oycowſka offiara była ratunkiem? coſz powatpiwaſz/ gdy y my za Zmarłych offiaruiemy / że im żadnego nie czyniem pożytku. Niech nam niebędzie ciężko / Zmarłym pomoc przes modlitwy etc. Na coſz tedy załuieſz / ná co płaczeſz/ gdy tyle ieſt zmarłych grzechow odpuſzczenia ſpoſobow.

Dopomagay my im według możności / iákim że ſpoſobem? modląc ſie / y drugim do tegoß pobudką bywßy / áby ſie za nich modlili / y vbogim iáłmużny za nich vdzielaiąc. Ma ta rzecz nieco poſiłku: ſłuchay bowiem / co Bog mowi: obronie tego Miaſta / dla imienia mego / y dla Dawida ſługi mego. Jeżeli owego pamiątká tyle mocy miáła: gdy ſie za tákowych dobrze czyni / czegoß ſie niewymoze? Nie nádaremnie Apoſtołowie to poſtanowili prawo / áby ſie przy odprawie Mßy S. przypominało y tych / ktorzy z tego ſwiata zeßli: ſiła to bowiem pożytku przynoſi. Albowiem / gdy Kapłani takowe oddawaią offiary Swiete / iakoß za owych ſie modląc niemamy Boga vbłagáć.

Idem in Epiſt. Pauli ad Philipp. Cap. 1. Serm. 3.